

FERENCZES ISTVÁN

Veszedelmekről álmodom

5/3

Első menyasszonyom egy nyírfa seprű volt. A tündérerdők bánatra hajló, pokolra hulló ágaiból, az őrült, elátkozott menyasszonyok ködnevelő szellőket ölelő, mélabúsan lengedező karjaiból fonják mifelénk a cigány asszonyok. Hamupipőkéit a pitvaroknak, kik úgy őrzik, mintha holdudvar lenne, a székeley porta tisztaságát. Hétfégeken elvegyülnek a kapu előtti porral, megmártóznak a sárban, szeméttel kélnek nászra, csúrföldeken, istálló padlatán, trágyadombok porondján szegődik hozzájuk a gyalázat. Kopnak, rojtosodnak, kifoszlanak, korán vénülön járnak megsemmisülésig a táncot, a gúzsba kötöttet, míg ki nem kosarazza, sarokba nem állítja a házasságszedelgő idő.

Egy ilyen tündérből cselédlánnyá változott nyírfaág seprűt kértem fel én életemben legelőször táncra. Tükörtermek helyett az istálló, a csúrföld lett a mi tánciskolánk. Bodor hajú, szöske kicsi lányok helyett nyírfa seprű a partnerünk. Pedig milyen gyönyörűek voltak, milyen táncra hívogatóan kökényszeműek, csillagos homlokúak a velünk egykorú fruskák, kik bent a serkék táncházában ropták a lassú, a sebes magyarost, járták a polkát, a hétfélit, a németest, akik már a *gimbelem-gombolom, légy enyém, angyalom* dallamára, egy szál harmonika szavára cipelték a bécsi erdőbe a botlábú fiúkat, mert a muzsikusnak dalból volt a lelke, s elhozta a mi világvégi tájainkra is a tangót. De hiába szólt, hívott a zene, a kamasz csitrik ébredő szerelme, mi nem és nem, nem mentünk be az akkoron még élő táncházba, ebbe a gyalázatos, trágár, kegyeletsértő intézménybe, ahol lábbal tapossák a legszentségesebb szomorúságot, a gyermeklélekbe szorított férfibánatot, a riadalmas hollófelete gyászt. Hiába csábított a vigalom, málnaszörp, százféle sütemény, tombola, közös ének, zálogosdi, tánctanulás, mi oda nem. Nem és nem megyünk. Mert mi gyászoltunk. És szégyelljük magukat a bentiek. És különben is pionírszervezet szervezte az egészséget, s mi velük egy tálból nem cseresznyézünk. Mi piros nyakkendőt nem kötünk. Jönnek majd az amerikaiak, s attól fogva fogják felakasztani a kommunista csemetéket – mondta a falu jobbik fele, s véle mi is. Ezt vallottuk. És a gyászt.

1956 novemberét írták. Szomorú, ködös, letargikus november járta, negyennapos hideg-rideg, országos esőssel, amilyenek csak Csíkban, a Hargita keleti lábainál tudnak léleksorvasztóan, reményveszejtően zuhogni. Meglehet, hogy emlékezetem csal, s elvegyíti egy másik ősszel az akkori verőfényt. Ha az volt, akkor a világ legnagyobb hazugsága volt, mert lelkünkben valóban borult, hideg, véraláfutásos volt az ég. Nemcsak a felnőttekben ájult el a jókedv, a remény, hatalmasodott a rettegés, hanem mi, gyermekek, a kamaszok küszöbére botlott, vásott kölykök is sírtunk. Készek voltunk a halálra, sirattuk a levert magyar forradalmat.

Gyászunk mély volt és igaz. Anyyira mély és anyyira igaz, hogy barátommal messzire elkerültük az iskolai mulatságokat, a vasárnap délutáni gyermekbálokat, pajtási összejöveleteket. Megtiltottuk magunknak a táncot, a világi dolgok gyönyörét. Anyyira komolyan vettük a gyászt, akár nagyanyáink, asszonyaink a háborúban elesettek, eltűntek meggyászását, akiknek megsemmisülését évtizedekkel a háború után sem hitték el, várták, várták, talpig feketébe öltözötten várták a Don-kanyarból a férfiakat.

Azt hiszem, azon az őszön jegyeztem el magamat örökre a mélabúval, ébredtem rá elpusztítható voltomra. Hogyne gyarmatosította volna gyermeki lelkünket a bánat, mikor a kurucok, az aradi vértanúk, Petőfi, Dózsa, Budai Nagy Antal s a magyar történelem más hősei mellé azokban a katartikus októberi napokban újabb hősök nőttek a gyermek lelke mellé: Nagy Imre, Maléter Pál, Gimesi Miklós, Donáth Ferenc, Losonczy és még sokan mások, akiknek hangja eljött az egyetlen rádión a félreeső székely falucskába is?! Akik elküldték újból a reményt. Akik által olyan jó volt újból magyarnak lenni a Székelyföldön is.

S akiket aztán megöltek. Apám letaglózottan ült a borai mellett, amikor hallotta a rádióban a szovjet tankok dübörgését. Újból legyőzték. Anyám napokig sírt, bement a rádió a celldömölki¹ állomás (nővére élt ott) bombázását. Személyes meggalázásunkká, vereségünké lett az 1956-os magyar forradalom leverése. A pár napnyi felujjongás, felszusszanás után újból visszatért a félelem, újból kulákok lettünk, osztályellenségek, újból hazátlanok, bozgorok.

Rövidesen megkezdődtek a perek, el-eltűnedezték a falvakból, falunkból is a férfiak.²

Hiába jöttek az első szerelmek, öntötték el kamaszodó lelkünket és testünket az ébredő ösztönök, vágyak, tilos lett a tánc. Mi magunk tiltottuk meg magunknak. Azt hiszem, képesek lettünk volna meghalni is. Barátommal – egy nap születtünk, egy keresztnévet viseltünk, s egy padban ültünk, növetelre is egyformák, a legkisebbek voltunk – a tavaszon megkötött vérszerződésünkhöz híven felesküdtünk a gyászra. Felmetszett ujjaink hegyét illesztettük egymáshoz, hogy eggyé vegyüljenek véreink. Vértől maszatosan esküdtünk az iskola fásszínjében örök barátságot, tettünk fogadalmat jó cselekedetekre, s arra, hogy mi magyarok vagyunk. Ennek az eskünek a jegyében határoztuk el titkos, egyéves gyászunkat 1956 novemberében. Ennek jeléül kabátunk béléskébe varrtuk a Kossuth-címert, melyet egy kőművesegéd tetovált karjáról másoltunk le, aztán a padlásokon felfedezett könyvekből megismertük színes változatát is, azt rajzoltuk, másoltuk, versengtünk, ki tudja szebben, tisztábban bélyeg nagyságúra rajzolni, festeni. Egy évig mindennap ezt a kabátunkba rejtett billogot – mert égetett, égette bőrünket – kellett egymásnak a gyász jeleként titokban felmutatni.

És nem énekeltünk. És nem táncoltunk. Az iskola kórusában csak tátogtunk a többi közt, amikor a pionírvidámságról s az éhes proletárról szólt a dal. És jó tanulókként nem jelentkeztünk történelemórán, ahol egészen mást tanítottak, mint amit mi tudtunk. És nem tanultuk meg a verset a földműves társulásáról, az új barázdát szántó ekéről, a győzelmekre vezető pártról, a sztahanovista bányászról. De megtanultuk Tompa *A gólyához* és *A madár, fiaihoz* című verseit, Vörösmarty *A vén cigányát*.

¹ 1944-ben nagynénémék a gyimesi határállomástól, ahol a férje, Köllő István vasutas volt, idáig menekültek. Köllő Pista bácsi egész életében Erdély elvesztése fölött kesergett, és délibábosnál délibábosabb történelemszemléletek hívója lett. Ebbe is halt bele. Hanem csak nem hagyta magát, mert amikor az '50-es évek elején Rákosi pajtás megmunkalátogatta a celldömölki vasúti csomópontot, az akkor elemi iskolás lányát, unokanővéremet, osztályelső tanulót – aki az úttörő pajtások nevében fogadta, köszöntötte a nagy vezért – kitanította arra, hogy mit mondjon, illetve kérdezzen. Rákosi pajtás felveszi ölébe a virágcsokros, gyönyörű csöppséget, csókolja jobbról, balról. Akkor a tízéves Köllő Judit megkérdezi: „Tessék mondani, Rákosi pajtás, mikor adják vissza Erdélyt?” Rákosi pajtás pedig úgy eldobta a kislányt, mintha leprás lett volna, mint egy csomó rongyot...

² Szülőfalumból Bakó Feri bácsit és Salamon Zoltánt, anyám unokatestvérét ítélték el a Szoboszlai-perben. Sántha Imre érettségiző középiskolást a csíkszeredai tanárok és diákok perében ítélték börtönre. Kovács Zoli a bukaresti egyetemisták csoportjával került a vádlottak padjára.

Gyászunk hosszú, hosszú volt. Alig akart a végére érni. Hisz jöttek a lányok, jöttek a társak, a vidámak. S minket hiába hívtak, falábbal álltunk előttük, nem mozdult táncra a lábunk. Mert a közösségi tánctanulás kimaradt életünkéből.

Szégyenkezve, a barátok s a lányok csúfolódásait viselve, egyedül, elbújva a világ szeme elől kellett az elmulasztottakat bepótolni. Ki mást kérhettem volna fel tánctanulásra, mint a szénacsűr sarkában árválkodó nyírfa seprűt? Így lett legelső menyasszonyom a nyírfaág. Ilyenkor, ősszel, amikor a nyírfaigetekben vagy a Hargita sötét fenyői között árván felfehérlenek a karcsú, a szélben lengő nyírfák, tudom, hogy első és legszebb szerelmeim hullatják lombjukat, múlnak el a haláltáncban immár mindörökre.

•

A Fodor-csoport perében hozott ítélet
1958. február 27.³

Igazságügyi Minisztérium – Kolozsvári Hadbírószág
Dos. nr. 62/1958

54. számú ÍTÉLET

Ma, 1958. (ezerkilencszázötvennyolc) február 27-én (huszonhetedikén) a kolozsvári Hadbírószág, kiszálláson lévén a marosvásárhelyi helyőrségben, a törvény alapján a következő összetételben:

Elnök:	Macskási Pavel hadbíró őrnagy
Ülnökök:	Șerban Nicolae alezredes Lotte Vasile százados
Katonai ügyész:	Duțu Gheorghe hadbíró százados
Titkár:	Adrian Micu

Nyilvános tárgyalásra összeült, hogy elítélje a következő vádlottakat:

1. FODOR PÁL⁴ polgári személy, 1903. június 29-én született Budapesten, Antal és Mária fia, foglalkozása mérnök, lakhelye Csíkszereda, Csíksomlyó utca 114. szám [...] nő, két gyereke van, műegyetemi végzettségű, büntetlen előéletű, jelenleg letartóztatásban van a marosvásárhelyi börtönben.

2. HAJDÚ GÉZA⁵ polgári személy, 1911. január 5-én született Karcfalva községben [...] János és Julianna fia, foglalkozása római katolikus pap, nőtlen, a teológiai kar végzettje, lakhelye Brassó, Majakovszkij utca 13. szám, büntetlen előéletű, jelenleg letartóztatásban van a marosvásárhelyi börtönben.

3. SZENTMÁRTONI BÁLINT⁶ polgári személy, született 1901. november 22-én Szentmárton községben [...] József és Mária fia, foglalkozása pap, nőtlen, lakhelye Máriaradnán, Avram Iancu utca 1. szám, a teológiai kar végzettje, büntetlen előéletű, jelenleg letartóztatásban van a marosvásárhelyi börtönben, nincs vagyona.

³ Ezúton köszönöm Tófalvi Zoltánnak, aki a Fodor-per anyagát, ezen belül a Szócs Ignácra vonatkozó dokumentumokat a rendelkezésemre bocsájtotta.

⁴ Csíkpálfalváról Csíkszeredába menet bal kéz felől az első ház volt a Fodor-kúria. És körötte a Fodor-kert, amelyet az út mentén hársfasor határolt, ahonnan kamaszkorunkban, virágzaskor, elég barbár módon téptük a teának valót. Édesanyám, ha a városba ment, a Fodor-kert mellett elhaladva mindig Dori bácsira gondolt. Apám, azt hiszem, gondolt Pali bácsira, a mérnök úrra is, hiszen jó viszonyban voltak. Én már egyre ritkábban járok arafelé, de mindig eszembe jutnak mind az öten.

⁵ Szerzetes nevén Leánder atya.

⁶ Szerzetes nevén Odorik atya.

4. SZŐCS IGNÁC⁷ polgári személy, 1898. november 22-én született Csíksomortán községben [...] György és Julianna fia, foglalkozása pap, nőtlen, lakhelye Torda, Köztársaság tér 1. szám, a teológiai kar végzettje, büntetlen előéletű.

5. CSIHA KÁLMÁN polgári személy, 1929. szeptember 17-én született Érsemjén községben [...] Sándor és Erzsébet fia, lakhelye Aradon, Kálinyin utca 16 szám [...] foglalkozása pap, nő, gyereke nincs, a teológiai kar végzettje, büntetlen előéletű, jelenleg a marosvásárhelyi börtönben letartóztatásban van.

Valamennyi vádlottat a Btk. 209 szakasza 1. pontja előírásaiba ütköző, a társadalmi rend elleni szervezkedés bűncselekményének elkövetésével vádolják.

A nyilvános tárgyalás ezzel megnyitott lévén, a vádlottak a bíróság előtt a védőik kíséretében megjelentek a következő sorrendben:

Savin Ladislau⁸ ügyvéd a bukaresti ügyvédi kollégiumtól, Fodor Pál vádlott választott ügyvédje.

Kertész András ügyvéd a marosvásárhelyi ügyvédi kollégiumtól, Szentmártoni Bálint és Szőcs Ignác vádlott hivatalból kinevezett védője.

Klein Maximilian ügyvéd a marosvásárhelyi ügyvédi kollégiumtól, Hajdú Géza vádlott hivatalból kinevezett ügyvédje.

Fekete Miklós ügyvéd a marosvásárhelyi ügyvédi kollégiumtól, Csiha Kálmán vádlott védője.

Az elnök ellenőrizte a vádlottak személyazonosságát, mindezt a kihallgatási jegyzőkönyvben rögzítették és az ügyirathoz csatolták.

A titkár felolvasta az ügyben javasolt tanúk névsorát, elrendelve, hogy a jelenlevők az erre a célra fenntartott terembe vonuljanak vissza, megállapítva, hogy jelen van Gergelyfy Nándor, Keresztes Sándor, Jaklovszki Margit, Fodor Mária,⁹ Ambrus Gábor, Mester Imre és Csiha Emese tanúk, hiányzik Willer József.

A titkár felolvasta a bíróság elé állítás dokumentumát, az ügyiratot, az elnök pedig kihallgatta a vádlottakat, válaszaikat a kihallgatási jegyzőkönyvben rögzítették, ezeket az ügyirathoz csatolták.

Azután kihallgatták a jelen lévő tanúkat, a vallomásokat csatolták az ügyirathoz.

Ami Willer Józsefnek, a vád tanújának a távolmaradását illeti, a védelem azt nyilatkozta, hogy lemond a kihallgatásról, az ügyben nem lévén bizonyítási javaslata, a törvényszék elfogadja a hiányzó tanúról való lemondást, nem javasol az ügyben más bizonyítási eljárást, elrendeli a per alapfokú tárgyalását.

Azután szót adtak a katonai ügyésznek, aki fenntartotta a vádirat következtetéseit, hogy a vádlottak által elkövetett cselekedetek azok közé sorolhatók, amelyek veszélyeztetik az államban meglévő társadalmi rendet, a vádlot-

⁷ Szerzetes nevén Izidor atya. Szegény, ártatlan Dori bácsi, mondta édesanyám sírva, amikor hazajött Csíksomlyóról, Fodor Annemarie-től, Fodor Pál feleségétől, aki elmesélte a per történetét, s akitől megtudta, hogy imádott nagybátyját tizenöt év kényszer-munkára ítélték.

⁸ Savin Ladislau régi ismerőse a romániai magyarság elleni politikai pereknek. Márton Áron és társai perében 1951-ben ő volt Lakatos István és Venczel József kinevezett ügyvédje.

⁹ Édesanyám ott volt Annemarie von Dobsütz (Düsseldorf, 1898 – Csíksomlyó, 1959), Fodor Pál első feleségének csíksomlyói temetésén. Fodor Pál Berlinben ismerte meg, amikor gyakornokként dolgozott Németországban. Rostockban kötöttek házasságot, utána hazajöttek Csíksomlyóra. Megtanult magyarul. Elsőszülött lányát Fodor Pál börtönévei alatt veszítette el. Maradtak az ikrek, Fodor Pál és Imre, aki '90 után egy ideig Marosvásárhely polgármestere volt. A temetés végén a gyászolókhöz fordultak: igaz ugyan, hogy édesanyjuk lutheránus volt, de a Szűzanyát nagyon tisztelte, éppen ezért kérik, hogy énekeljék el a „Nagyasszonyunk, oh, nemzetünk reménye” kezdetű Mária-éneket. Elénekeltek. Mindenki zokogott. Az ének azokban az időkben index alatt volt.

takat áthatották a kapitalista országok által a múltban és a jelenben eszközként felhasznált nacionalizmus, sovinizmus [eszméi], hogy viszályt keltsen az együtt élő nemzetiségek között, elvetve közöttük a nemzeti kérdés gyűlöletét, elvonva a tömegeket a kapitalisták általi kizsákmányolás megszüntetéséért vívott harcban kialakult harmóniától és egységtől.

Pontosítja: a vádlottaknak ez a tevékenysége még veszélyesebb azáltal, hogy magas értelmiségi színvonalon lévő elemektől származik, mindannyian felsőfokú iskolát, egyetemet végeztek, akik pontosan számot adtak, hogy az államban meglévő társadalmi rend számára milyen veszélyt jelentenek.

Következésképpen, a Btk. 209. szakasza 1. pontja előírásai alapján kéri a vádlottak szigorú megbüntetését és vagyonuk teljes elkobzását.

Azután szót adtak a vádlottak védőinek, akik a következtetéseikben kérték:

1. Savin Ladislau¹⁰ ügyvéd, Fodor Pál védője fenntartja, hogy a vádlottak a tetteiket 1957. szeptember 30., a Btk. módosítása előtt követték el, következtetésképpen ebben az esetben a Btk. 209. szakaszának módosítatlan előírásai alkalmazhatók – mint a vádlottak számára kedvező törvény –, a Btk. 3. szakasza és eme törvény régi változatának alkalmazása alapján a vádlottak tetteinek jogi besorolása a Btk. 209. szakasza II. pontja b) betűje előírásai szellemében történik, mivel a tényállásban megállapították: a vádlottak egy szervezetet hoztak létre, amelynek célja a fennálló társadalmi rend erőszakos eszközökkel történő megdöntése volt.

Következésképpen kéri a jogi besorolás megváltoztatását a Btk. 209. szakasza 1. pontja előírásaiba ütköző és azok alapján büntetendő bűncselekményekből a társadalmi rend elleni szervezkedés törvénysértésévé való nyilvánítását, és az elkövetett cselekedetekhez mérhető büntetést, alkalmazva a Btk. 209. szakasza. II. pontja b) betűje módosítatlan előírásait.

2. Klein Maximilian, Hajdú Géza védőügyvédje azonos jogi indokok alapján fenntartja, hogy a büntető törvénykönyv módosítatlan változata szellemében

¹⁰ A Márton Áron-per vádlottjai a következő személyek voltak: 1. Márton Áron, Erdély római katolikus püspöke; 2. Korparich Ede, a Kaláka Szövetkezet elnöke; 3. Szász Pál, az Erdélyi Magyar Gazdák Egyesületének elnöke; 4. Lakatos István szociáldemokrata parlamenti képviselő; 5. Kurkó Gyárfás, a Magyar Népi Szövetség elnöke, hithű kommunista, Csíkszentdomokos szülőtte; 6. Teleki Ádám gróf, földbirtokos; 7. Ventzel József tanár, az Erdélyi Múzeum-Egyesület főlevéltárosa; 8. Bodor Bertalan, a Hitelbank elnöke (NB.: Bodor Ádám író édesapja). A vád: hazaárulás és összeesküvés. A vádlottak, Bodor Bertalan kivételével, 1946-ban, a béketárgyalások lezárása előtt valóban szerkesztettek egy memorandumot az erdélyi magyarság helyzetéről és elvárásairól, szembemelve, ellentmondva a Magyar Népi Szövetséggel, ugyanis annak intézőbizottsága 1945 novemberében Groza Péter és Luka László (Vasile Luca) nyomására egy olyan értelmű nyilatkozatot adott ki, amely lényegében elutasított minden határváltoztatást, és a trianoni magyar-román határ visszaállítása mellett foglalt állást. Márton Áronék memoranduma kijut ugyan Párizsba, de nem jut a Külügyminiszterek Tanácsa elé. A per vádlottait a legsúlyosabb büntetésekkel sújtották, amelyek életfogytiglani kényszermunkától öt-tíz évig terjedő börtönbüntetésig terjedtek.

Savin védőbeszédében rámutat arra, hogy a per felvillantja annak a közegnek a feltételeit, amelyben a vádlottak éltek, és amelynek eredete abban a sovén nacionalizmusban van, amely a vádlottakon eluralkodott a burzsoázia és a történelmi pártok hatása alatt, és amelyek a múltban az erdélyi lakosságot kizsákmányolták. 1940, 1944 és 1945 revansista szelleme és a kizsákmányoló osztály minden időkből egymás szövetségesei voltak a munkásosztály ellenében. Ebben a zavaros vízben kezdett el halászni a reakció. Rámutat, hogy Lakatos a munkásosztály fia, az 1946. évi kongresszuson meghatározó szerepe volt a szociáldemokraták kiszakításában a Titel Petrescu-féle frakcióból. Enyhítő körülmények megadását kéri Lakatos számára. Ami Ventzel Józsefet illeti, rámutat, hogy egy csíkszeredai matematikatanár fia, aki negyvenéves korában lebénuult, az anyja pedig mint varrónő dolgozott, hogy a megélhetést gyermekei és beteg férje számára megteremtse. Irodai és egyetemi kolléga volt Ventzellel, és tudja, hogy politikai szempontból visszahúzódott volt. Csupán tanulmányaival foglalkozott, és a magyar egyetem létrehozására törekedett Kolozsváron. A múltjáért és őszinte vallomásáért széles körű enyhítő körülmények megadását kéri. (Forrás: Székelyföld, 1999. június.)

változtassák meg a jogi besorolást, és mivel a vádlott egy olyan titkos egyesülethez csatlakozott, amely erőszakos eszközökkel meg akarta dönteni a jelenlegi állam- és társadalmi rendet, erre a cselekedetre a Btk. 209. szakasza II. pontja b) betűjének módosítatlan előírásai alkalmazhatók.

3. Kertész András ügyvéd, Szentmártoni Bálint és Szócs Ignác védője kéri a vád jogi besorolásának megváltoztatását a társadalmi rend elleni szervezkedés törvénysértésére, amely a Btk. módosítatlan 209. szakasza II. pontja f) betűje előírásaiba ütközik, és ezek alapján büntetik, amely megfelel a vádlottak terhére írt tényállásnak, hogy csatlakoztak egy titkos szervezethez, amely erőszakos eszközökkel akarta megdönteni az állam fennálló társadalmi rendjét.

4. Fekete Miklós, Csiha Kálmán választott védőügyvédje kéri: a Btk. módosítatlan 209. szakasza II. pontja f) betűje előírásai alapján a jogi besorolást változtassák át a társadalmi rend elleni szervezkedés törvénysértésévé, ez a törvény kedvezőbb a vádlott számára, aki csatlakozott egy titkos szervezethez, amely az állam társadalmi rendjének erőszakos eszközökkel történő megdöntését akarta.

Kéri, hogy a büntetés kiszabásánál vegyék figyelembe azt a tényt, hogy a vádlott fiatal elem, akit Fodor Pál tétútra vezetett.

A katonai ügyész az elkövetett cselekedetek jogi besorolását illetően fenntartotta, a vádlottak által elkövetett tettek a régi Btk. érvényessége alapján is a 209. szakasz II. pontja előírásaiba ütköznek, ez azonos a módosított törvénykönyv újonnan szerkesztett szövegével, vagyis a Btk. 209. szakasza 1. pontja előírásaival.

Az elnök megkérdezte a vádlottakat: azon válaszuk után, hogy bánják, amit elkövettek, védelmükre van-e más mondanivalójuk, a büntetés kiszabását pedig a törvényszékre bízva, az elnök bejelentette a tárgyalás befejezését, a bírói testület a tanácssterembe vonult, hogy megtárgyalják a vádlottak bűnösségét, és büntetés kiszabását, ezután a TÖRVÉNYSZÉK a katonai büntető perrendtartás előírásai szerint a Fodor Pál, Hajdú Géza, Szentmártoni Bálint, Szócs Ignác¹¹ és Csiha Kálmán vádlottak ellen indított büntetőeljárás ügyében tanácskozott, mindannyiukat a Btk. 209. szakasza 1. pontja előírásaiba ütköző társadalmi rend elleni szervezkedés bűncselekményével vádolják.

Figyelembe véve a nyilvános tárgyaláson a katonai ügyész szóbeli következtetéseit, valamint a vádlottak és védőik személyes, a bíróság előtti fenntartásait, figyelembe véve, hogy a szóbeli közlést követően az ügyet a dossziében lévő dokumentumok alapján nyilvánosan tárgyalták, amelyek a nyílt tárgyaláson a felek vitájára bocsájtottak, a következőket állapítják meg:

A TÉNYÁLLÁS

1. FODOR PÁL vádlottnak már 1920-tól kezdődően nacionalista, sovinszta megnyilvánulásai voltak, elégedetlen lévén, hogy Erdély nem került a magyar állam fennhatósága alá. Ezt az elégedetlenségét az 1940. évi bécsi döntés után is kifejezte, mivel Erdélyt teljes egészében nem adták vissza Magyarországnak.

¹¹ „Édes Ancikám! Szomorúan vettem leveledet, amelyben drága Dori bácsink bebörtönzéséről értesítettél. Azóta is végetes végig egybefolynak a könnyeim. Minden reggel elmegyek a celldömölki kegytemplomba, amely úgy hasonlít az otthonihoz, és imádkozom a Szűzanyához értetek és azért a drágalátos emberért, aki édesanyánknak a legdrágább öccse volt. Ne féltsetek őt, örök jókedve, humora, vidámsága át fogja segíteni ezen a kálvárián is. Nemcsak magán, de másokon is fog segíteni. Meglátjátok majd, pár év múltán egészségesen fog berobogni a házatokba. Sokszor csókolak, szerető nővéred, Jolán.”

1940 és 1944 között politikai tisztségeket töltött be az Erdélyi Magyar Gazdasági Egyesületben, a hajdani Csík vármegyében az egyesület elnöke volt. A szovjetellenes háború idején mint horthysta tiszt harcolt a keleti fronton, és szovjet területen esett hadifogságba. [Fodor Ausztriában esett amerikai hadifogságba, ők adták át a szovjet katonai hatóságoknak – F. I.]

1946-ban – miután visszatért a hadifogságból – ellenségesen nyilvánult meg, mert Romániában az államhatalmat a dolgozók vették át, és még nagyobb gyűlölettel fogott hozzá nacionalista tevékenységéhez, amelyet a vele egy húron pendülő régi politikusok soraiban fejtett ki.

Ménnökként a CFR-nél (NB.: román állami vasutak) dolgozott, jó fizetése lévén mégis elégedetlen volt ezzel a rendszerrel, ez azzal magyarázható, hogy ő földbirtokos. Így, 1955 augusztusában, miután megtudta, hogy a gyulafehérvári római katolikus püspök, Márton Áron kiszabadult a börtönből, meglátogatta őt, és együtt az RNK-ban meglévő demokratikus rendszerről ellenséges megbeszélést folytattak, mindketten az erdélyi kérdésről tárgyaltak, elégedetlenek voltak ezzel a helyzettel, mivel azt (Erdélyt) teljes egészében a román államnak adták át. A megbeszélés során arra a megállapításra jutottak, hogy az erdélyi kérdést három változatban lehetne megoldani, és pedíg: 1) Erdély legyen független állam;¹² 2) Erdély teljes egészében kerüljön Magyarország uralma alá; 3) Erdélyt Románia és Magyarország között osszák fel két egyenlő részre, a vonatkozó lakosságcserével.

A vádlott 1956 januárjában újból ellátogatott Márton Áron püspökhöz, kimondottan azért, hogy megtárgyalják: mit kell tenni ebben a kérdésben. A vádlott Márton Áronnak kifejtette a saját terveit és azt a következtetését, hogy Erdélyt Románia és Magyarország között osszák fel két egyenlő részre, mivel a másik két változat megvalósíthatatlan, egyrészt nem lehet független államot létrehozni, másrészt ha teljes egészében Magyarországnak adnák, az igazságtalan lenne a román nép számára. A vádlott a tervének sikeres megvalósítása érdekében elhatározta, hogy a magyar nacionalisták körében – akikkel a megfelelő időpontban akcióba lépnek – egy felforgató szervezetet hoz létre. Megjegyezzük: Fodor Pál véleménye szerint a megfelelő időpont akkor lesz, amikor a kapitalista országok háborút indítanak a szocialista tábor ellen, ők pedig azon lesznek, hogy megdöntsék a hazánkban és Magyarországon meglévő demokratikus rendszert, helyette az ország kormányzása a volt tőkés-földesúri, a múltbéli kegyetlen terrort hozó történelmi osztályok kezébe kerüljön.

A vádlott ezzel a céllal gyakorlati akciókat kezdeményezett. Így 1956 márciusában ellátogatott a Ferenc-rendiek eszternelki kolostorába, ahol katolikus papok körében több ismerőse volt, akiket nacionalistaként, sovinsztaként, az RNK-ban lévő népi demokratikus rendszer halálos ellenségeiként tartott számon. Megérkezve a településbe felvette a kapcsolatot Hajdú Géza plébánossal, akivel megtárgyalta azokat a kérdéseket, amelyeket az ő, az Erdély felosztására vonatkozó revizionista tétele kapcsán megvitatott Márton Áronnal, kifejtette neki egy felfogató szervezet létrehozásával kapcsolatos terveit, amelynek az lesz az igazi célja, hogy amikor elérkezik a megfelelő

¹² – Én leginkább amellett voltam, hogy Erdély legyen független állam. Ez jó lett volna nekünk is s a románoknak is – mondta Dori bácsi, amikor egyszer főiskolás koromban Tordán áthaladva meglátogattam. – De Pali jó barátom volt, okos ember, száz százalékban megbíztam benne. Az ilyen-olyan népességcserékben nem hittem. Képzeld el a csomortániakat, a székelyeket, megöltek volna engem is, de azt is, aki ide-oda akarja őket az Aracs pataka mellől áttelepíteni ki tudja, merre... – Különben a bőbeszédű, mindig jókedvű öregurat ebben az ügyben nehezen lehetett szóra bírni. Ez alkalommal talán azért mondta el a fentieket, mert a zárda udvarán lévő hatalmas cseresznyefa árnyékában megittunk egy-két pohár misebort.

időpont, lépjenek fel a jelenlegi kormányzási forma ellen, amelyet az imperialista államok segítségével majd megdöntenek, és a jelenlegi rendszer megbuktatása után Erdélyt újból a magyar államhoz csatolják.

Megjegyezzük: nevezett Hajdú Géza is teljes mértékben egyetértett a Fodor Pál vádlott által mondottakkal, elfogadva, hogy bekapcsolódik a Fodor Pál által kezdeményezett szervezetbe, és az lesz a megbízatása, hogy új elemeket toborozzon a nacionalisták, sovinszták köréből, akik mellettük ugyanezért a célért küzdenek. A vádlott 1956 márciusának végén újból elutazott ebbe a településbe, azzal a céllal, hogy új tagokat toborozzon, ez alkalommal sikerült kapcsolatba lépni Szőcs Ignác pappal, akivel ismertette az erdélyi kérdés érdekében Márton Áronnál tett látogatását, a vele folytatott beszélgetéseit és a közösen kialakított terveit.

Miután ismertette vele, hogy az RNK népi demokratikus rendszerének megdöntésére egy felforgató szervezetet hozott létre, és utána az imperialista országok segítségével Erdély területét a magyar állam uralma alá juttatják, azt kérte (Szőcs Ignácól): kapcsolódjon be az általa kezdeményezett és vezetett felforgató szervezetbe.

Megjegyezzük: nevezett Szőcs Ignác elfogadta annak javaslatát, hogy bekapcsolódjon és új tagokat toborozzon, hogy népszerűsítse Márton Áront,¹³ aki úgy, ahogyan ők előirányozták, amikor miután Erdélyt teljes egészében vagy részben a kapitalista Magyarországhoz csatolják, az új magyar állam politikai vezetője lesz.

Megjegyezzük: nevezett Szőcs Ignác már csak azért is egyetértett, mert így elhagyhatja a kolostort, és újból elfoglalhatja korábbi, tordai katolikus papi állását, Fodor Pál vádlott előtt megfogadva, hogy magyarként tudni fogja, mi a kötelessége. A vádlott 1956 júliusában újból elutazott az esztelneki Ferencrendi kolostorba, azzal a céllal, hogy ellenőrizze tevékenységükben Hajdú Gézát és Szőcs Ignácot. Ebből az alkalomból felvéve a kapcsolatot Hajdú Gézával, ők ketten különvonultak egy szobába, ahol jövőbeni felforgató tevékenységükről beszélgettek, Hajdú Gézának aprólékosan elmagyarázta, hogyan képzelte el Erdély felosztására vonatkozó tervét.

¹³ Márton Áron püspök úr Dori bácsi számára a mindene mindene volt. Nem véletlenül. Egy évben születtek, a teológiát is ugyanabban az évben végzik el, Márton püspök úr Gyulafehérváron, Szőcs Izidor a vajdahunyadi ferences teológián. Majláth Gusztáv Károly püspök szenteli fel őket. Márton Áront 1924. július 6-án, Szőcs Izidort egy héttel előbb. Nem véletlen tehát a Körösbányán együtt celebrált aranymise.

Fodor Pál vádlott 1956 októberében, a magyarországi ellenforradalom kitörése után arra számított, hogy felforgató tervei megvalósításához elérkezett a cselekvés időpontja, Erdély területi felosztásáról több térképvázlatot készített. Ezeken a térképvázlatokon feltüntette az összes települést, a felszín és az altalaj kincseit, megjelölte a Románia és Magyarország közötti, általa elképzelt demarkációs vonalat.

Ezekkel a térképvázlatokkal 1956 novemberében újból felkereste Márton Áront, hogy azokat tanulmányozza, majd vitassák meg az Erdély területét minden szempontból jól ismerő, különböző szakpolitikusokkal.

Terveik azonban nem sikerültek, mivel az MNK-ban zajló ellenforradalom elbukott, az ottani állam élén továbbra is a munkásosztály és a vele szövetséges parasztság maradt. Ugyanakkor a magyarországi ellenforradalom nem terjedt át hozzánk is, így a vádlott elhatározta, hogy tovább folytatja a felforgató tevékenységét, olyan értelemben, hogy Erdély magyarok lakta minden településéből új tagokat szervez be.

Így 1957 márciusában ezzel a céllal elutazott Lugosra, felvette a kapcsolatot nevezett Willer Józseffel, akit kiszemelt, hogy bekapcsolja a felforgató szervezetbe, és akivel az erdélyi kérdéstről beszélgetéseket kezdeményezett, látva, hogy Willer Józsefnek más a véleménye, mint neki, lemondott beszerzéséről.

Mielőtt eltávozott volna Willer Józseftől, ismertette vele, hogy régóta foglalkozik az Erdélyben együtt élő lakossággal, és tanulmányozni szeretné az együtt élő nemzetiségeket, ezért megkérte, hogy adja kölcsön neki az Erdély statisztikai, etnikai összetételét tartalmazó kötetet, amire szüksége lenne. Willer Józsefnél nem volt meg ez a könyv, de megadta Jakabffy Elemér hátszegi címét, akitől beszerezhető.

A vádlott Lugosról Aradra utazott, azzal a céllal, hogy az általa kezdeményezett felforgató szervezetbe toborozza Csiha Kálmán református lelkészt, akiről tudta, hogy kisajátított földbirtokos fia, nacionalista elem.

Miután felvette a kapcsolatot Csiha Kálmánnal – akinek a lakásában vagy két napot töltött –, legelőször a magyarországi ellenforradalomról beszéltek, vigasztalódva, mindketten azokra a tiszavirág-életű időkre emlékeztek, sajnálva, hogy az ellenforradalom elbukott, és más, az RNK demokratikus rendszerével kapcsolatos ellenséges beszélgetést is folytattak.

E beszélgetések után Fodor Pál rátért az idejövetele céljára, Csiha Kálmánnak először Márton Áron személyiségéről és a vele kialakított kapcsolatairól beszélt, ezt követően kifejtette a felforgató, az állami kormányzási forma ellen irányuló terveit, javasolta neki, hogy kapcsolódjon be az általa kezdeményezett felforgató szervezetbe azzal a céllal, hogy legyenek készen az általuk megálmodott és remélt időpontra, azt hitték, hogy ez akkor következik be, amikor az imperialista országok háborút indítanak a szocialista tábor ellen, amikor más nacionalista elemekkel közösen akcióba lépnek, hogy megdöntsék a jelenlegi rendszert, és Erdély területét az általuk remélt kapitalista Magyarországhoz csatolják.

Csiha Kálmán teljes mértékben egyetértett ezekkel a tervekkel, és biztosította Fodor Pált, hogy ő is megbízható, az ő rohadt nézeteinek megfelelő elemeket toboroz.

Fodor Pál vádlott vonattal elindult Brassó felé, az útját Lippán megszakította, és ellátogatott a máriaradnai kolostorba, hogy beszeresse Szentmártoni Bálint római katolikus papot, akit már korábbról sovíniszta, nacionalista elemként ismert. Azonban nem találván őt otthon, folytatta útját. Néhány hét múlva, vagyis 1957 áprilisában újra ellátogatott a máriaradnai kolostorba, amikor találkozott Szentmártoni Bálinttal, és miután a jelenlegi rendszerről valóssággal ellenségesen tárgyaltak, vele egy sor politikai kérdést tárgyaltak

meg, a vádlott szólt a Márton Áronnal való kapcsolatairól, valamint arról a tervéről, hogy egy felforgató szervezetet kezdeményezett, amelynek célja: minden lehetséges módon harcolni – elsősorban akkor, amikor a kapitalista államok háborút indítanak a szocialista tábor ellen – azért, hogy megdöntsék a népi demokratikus rendszert, mind az RNK-ban, mind az MNK-ban, és miután a politikai hatalmat a volt tőkés-földesúri osztályok megkaparintották, harcoljanak Erdélynek a magyar államhoz való csatolásáért.

Megjegyezzük: nevezett Szentmártoni Bálint is elfogadta Fodor Pálnak ezt a javaslatát, és megfogadta, hogy minden erejével új tagokat toboroz, mivel bántási származású és sok ismerőse van a magyar nacionalisták körében.

Fodor Pál vádlott, miután befejezte ezt a mocskos tervét is, vagyis Szentmártoni Bálintot beszervezte az általa alapított és vezetett felforgató szervezetbe, vonattal Hátszegre utazott, ahol ismerte a volt földbirtokos és a régi nacionalista, sovíniszta politikust, Jakabffy Elemért,¹⁴ akit minden próbálkozása ellenére sem tudott beszervezni, mert az nem értett egyet az ő bünyös terveivel, úgy látta, hogy azok megvalósíthatatlanok. Ezután kérte, hogy adja oda neki az etnikai összetételt tartalmazó könyvet, amelyről tudomása volt, úgy tudta, hogy az nála kell legyen, mert ő a könyv szerzője. Kérését azal indokolta, hogy szüksége van rá, mivel tanulmányozza az Erdély területén együtt élő nemzetiségek statisztikáját.

Jakabffy Elemér a vádlottnak megindokolta: nincs birtokában a kért könyvnek, és az egrestői [...] katolikus paphoz, Gergelyffy Nándorhoz irányította, ugyanakkor a vádlott kezébe adva egy írásbeli ajánlást, amelyben arra kérte e plébánost, hogy adja át a vonatkozó könyvet.

Körülbelül két hét múlva, 1957 májusában a vádlott az írásbeli ajánlással elment Gergelyffy Nándorhoz, és megkapta az 1923-ban kiadott, Erdély népességének statisztikai-etnográfiai adatait tartalmazó kötetet, amelyet a vádlott lakásán tartott házkutatás során az államvédelmi szervek meg is találtak, és az ügyirathoz csatolták.

Ugyanakkor Fodor Pál vádlott 1957 májusa végén Marosvásárhelyre utazott, hogy a felforgató szervezetnek megnyerje a volt földbirtokost, Mikó Lászlót, aki a Horthy-rendszer idején Maros-Torda vármegye főispánja volt, nem találta ezen a címen, de megtudva, hogy Székelyudvarhelyen található, oda is elutazott, ahol rátalált, és neki a Márton Áron püspöknél tett látogatásáról kezdett beszélni, és ő [Mikó László], miután megismerte a szervezet terveit és céljait, elfogadta, hogy annak tagja legyen. (Jelenleg a Belügyminisztérium Temesvár tartományi börtönében, egy másik felforgató szervezetben való részvételért letartóztatásban van [NB.: a Szoboszlay-perről van szó].)

A vádlott ezeken az utazásokon kihasználta, hogy a Román Államvasútaknál (CFR) betöltött tisztségének köszönhetően ingyen utazhatott.

BIZONYÍTÉKOK

Fodor Pál vádlottat nyilvános tárgyaláson a bíróság kihallgatta, beismeri a terhére írt cselekedeteket, fenntartja a vizsgálat kezdetén megfogalmazott nyilatkozatait, a beismerését megerősítik a vádlott-társai, Hajdú Géza,

¹⁴ Jakabffy Elemér a két világháború közötti magyar politikai elit egyik legmarkánsabb képviselője. Nemcsak politikus, parlamenti képviselő volt, hanem kitűnő tanulmányíró. Lugoson ő szerkesztette a Magyar Kisebbség című folyóiratot. Volt lakóházára – amely Lugos főutcáján látható, szemközt az Orsolyák rendházával, ahol 1959-ig a 3. számú Magyar Középközépiskola működött, amelynek padjait alulírott is koptatta, s amelyben most valamilyen román nevet viselő szakközépközépiskola működik – 1990 után emléktáblát helyeztek el. Lugoson ma már nincs magyar középközépiskola, az általános is csak vegetál valamelyik román iskola tagozataként.

Szentmártoni Bálint, Szőcs Ignác, Csiha Kálmán és a nyilvános tárgyaláson a bíróság által kihallgatott tanúk nyilatkozatai, valamint az ügyiratban eredetiben található bűnjelek, ezek a bűnjelek teljes mértékben igazolják a fentieket.

2. HAJDÚ GÉZA vádlott még a tőkés-földesúri rendszer idejéből ismerte Fodor Pált, akkor együtt jártak a csíkszeredai gimnáziumba, és a kapcsolatot egészen annak a letartóztatásáig fenntartották.

A vádlottat 1956 márciusában Fodor Pál meglátogatta, ebből az alkalomból a hazánk népi demokratikus rendszeréről ellenségesen beszéltek, ezt követően Fodor Pál vádlott arról a tervéről beszélt, hogy egy felforgató szervezetet hoz létre, amelynek célja a jelenlegi rendszer megdöntése és Erdély egész területének vagy részének a magyar államhoz való csatolása.

Hajdú Géza vádlott azt elfogadta, és kijelentette: teljes mértékben egyetért ezekkel a javaslatokkal, az volt a feladata, hogy propagálja, Márton Áron püspököt a jövőben államvezetőként ismerjék el, Erdélyt pedig teljes egészében vagy részben adják át Magyarországnak.

Megjegyezzük: miután beszervezték ebbe a felforgató szervezetbe, Fodor Pál még felkereste őt, amikor egy térképvázlat¹⁵ alapján a jövőbeli határokról, valamint a lakosságcsere kérdéséről tárgyaltak.

Ugyancsak a bizonyító anyagokból kiderül, hogy Hajdú Géza vádlott 1956 augusztusában, amikor bukaresti kiszálláson volt, Mezei Mózes Levente¹⁶ Ferenc-rendi szerzetestől értesült arról, hogy amaz tagja a Temesvár tartományi, Szoboszlai Aladár vezette felforgató szervezetnek, és abban az időszakban államcsíny révén készültek megdönteni a kormányt.

¹⁵ A Fodor-perben az ügyész, illetve a bíróság mindössze két „corpus delictit” tudott a vádirathoz csatolni: Jakabffy Elemér 1923-ban kiadott *Erdély statisztikáját*, alcíme: *A Romániához csatolt egész volt terület lakosságának nemzetiségi, felekezeti és kulturális közösségének statisztikája az 1910. és az 1920. évi hivatalos adatok alapján*. A másik bűnjel a Fodor Pál által készített két térképvázlat Erdély megosztásáról, az esetleges lakosságcsereéről. Fodor Imre, akit a perben, akárcsak édesanyját, a vád tanújaként hallgattak ki, három térképvázlatról tud, az egyik valószínűleg Márton püspök úrnál maradt, de eddig nem került elő. A másik kettőt találták meg a házkutatáskor. (Micsoda morbiditás, cinizmus a családtagoknak gyakorlatilag vádlóként való kihallgatása! Nemcsak az akkori jog gyakorlata volt ez, hanem bizony az iskolában is tanították az apát-anyát feljelenítő hős pionírról (úttörőről). Halványodó emlékeim szerint valamilyen szovjet írás lehetett az, de a romániai magyar irodalomnak is jelent meg ilyen jellegű terméke az akkori Pionír Újságban. A leghíresebb ilyen könyv Kovács György *Ózsdola leánya* című regénye volt, amelyben az akkori „székely betyárok”, Pusztai, Jeges és Dézsi triójából Pusztainak az elfogásában, pontosabban lelövésében a fő szerep a milíciára rohanó pionír leánynak jutott. A három munkaszolgálatos katona megszökött a katonaságtól, s attól kezdve a háromszéki, csíki hegyekben valóban betyár módra éltek, tettek igazságot, sok akkori párttitkárt tángáltak el. Gyermekkorom tele volt a róluk szóló legendákkal. A nép szemében egyértelműen pozitív hősök voltak. Az akkori hatóságok valósággal pánikba estek, ha valahol – pl. vendéglőben a teríték alatt – olyan cédulát találtak, amelyre az volt írva: „Itt járt Pusztai!” Csíksomlyón a borvízkút mellett lakó öregasszonytól egy éjszákára szállást kért, ahonnan kora hajnalban távozott, de a párnya alatt egy köteg papírpénzt hagyott hátra... Ózsdolai lelövése után Kézdivásárhely főterére tették ki közszemlére a holttestét.

¹⁶ Mezei Mózes Leventét a Szoboszlai-perben fogják elítélni. Leánder atyát tehát abba a perbe is besorozhatták volna. Csíkpálfalvi Bakó Ferencet a Szoboszlai-perben a következők miatt ítélték el: Egy nap a csíkszeredai bankban találkozott unokatestvérével, a perben halálra ítélt Orbán István lányával, akinek véraláfutások látszottak a szeme alatt. Megkérdezte, hogy miként keletkeztek. – Édesapám megvert, mert ideges, összevesztünk amiatt, hogy bizonyos idegen emberekkel tanácskozik a házukban – válaszolta Orbán Etelka. Bakó Feri bácsi mindezt számon kérte nagybátyján, aki ráförmedt, összevesztetek. Bakó Ferenc ezért került a vádlottak padjára, ott tudta meg, hogy Szoboszlai Aladárékkal szervezkedtek. Bűne az volt, hogy nem jelentette. Nyolc év kényszermunkára ítélték. Orbán Istvánt kivégezték.

BIZONYÍTÉKOK

Hajdú Géza vádlottat nyilvános tárgyaláson a bíróság kihallgatta, aki teljes egészében beismerte a terhére írt cselekedeteket, fenntartotta a vizsgálatok kezdetén megfogalmazott nyilatkozatait is azzal a megjegyzéssel, hogy bánja az elkövetett tetteket, a beismerést megerősítik a vádlott-társak, elsősorban Fodor Pál nyilatkozatai, az ügyiratban lévő dokumentumok és bizonyítékok, amelyek teljes mértékben igazolják a fentieket.

3. SZENTMÁRTONI BÁLINT vádlott beismeri, hogy 1957 tavaszán meglátogatta őt Fodor Pál mérnök, vádlott, amikor értesült tőle a Márton Áron püspökhöz fűződő kapcsolatairól, arról a kezdeményezésről, hogy felforgató szervezetet hoz létre, amelynek igazi célja az imperialista erők segítségével hazánk népi demokratikus rendszerének a megdöntése, majd Erdély egész területének vagy egy részének Magyarországhoz való juttatása.

A vádlott, miután értesült a felforgató szervezet céljairól, kijelentette: egyet ért a szervezet által követett célokkal, és elfogadta, hogy annak tagja legyen.

Ugyanakkor a vádlott Fodor Pál előtt megfogadta: új tagokat fog beszervezni, mivel kapcsolatai vannak a bánsági nacionalista elemekkel.

Szentmártoni Bálint vádlott ugyancsak beismerte: 1956. október végén a máriaradnai kolostorban Ferencz Bélával [NB.: Ervin atya] folytatott beszélgetése során értesült: Szoboszlai Aladár Magyarországon járt, ahol felvette a kapcsolatot az MNK-beli ellenforradalom egyes vezetőivel, miután Szoboszlai Aladár visszatért az országba, egy ellenforradalmi szervezetet hozott létre, amelynek a célja ugyanúgy tevékenykedni, mint az MNK-ban Mindszenty József közvetlen irányításával fellépő ellenforradalmár elemeknek.¹⁷

¹⁷ Odorik atya ugyanabban a helyzetben volt, mint Leánder atya, ő is lehetett volna a Szoboszlai-per vádlottja. A Szoboszlai-pernek kiterjedt irodalma van Erdélyben, nem véletlenül, hisz ez volt a „legnagyobb, '56 utáni összeesküvés”, talán a legkomplikáltabb is. Több halálos ítéletet hoztak, tízet hajtottak végre. És több mint ezer esztendőnyi börtönbüntetést, illetve kényszermunkát osztott ki a bíróság.

Péterszabó Ilona aradi újságíró *56 után 57-en a temesvári perben* című könyve nyomán próbálom megírni röviden a lényegét. A könyvhöz az előszót Ervin atya írta. Szerinte az egész mozgalom legtisztább része a szellemi készülődés volt, amelynek révén kidolgoztak egy keresztény szolidaritás árnyalatú pártot, amelynek programját Fântâna-ru Alexandru görög katolikus ügyvéd segítségével lefordították románra is. A Keresztény Szolidaritás Pártja (NB.: a per anyagaiban Keresztény Dolgozók Pártja) központjának Aradot képzelték, s ez lett volna az a párt, amelynek égisze alatt létrejött volna a magyar–román konföderáció. Ehhez viszont meg kellett volna dönteni mindkét országban a fennálló rendszert. A magyarországi '56-os forradalom erre jó példával szolgált, gyakorlatilag erre a tapasztalatra alapozva próbálta megszervezni a magyarpécskai pap, Szoboszlai Aladár a „romániai rendszerváltást”. A legtöbb embert a Székelyföldön sikerült beszerveznie, akiknek újabb tagok toborzása lett a feladatuk. Egy megadott jelszóra ezeknek az embereknek kellett volna bemenni Bukarestbe, elfoglalni a legfontosabb középületeket. Mint kiderült, ezek az összeskuvők csupán egy darab rozsdás pisztollyal voltak felfegyverkezve. Szoboszlai Aladár abban bízott, hogy ezt a hiányosságot kiküszöbölik Drăgăniță Constantin aleredes caracali tankos alakulatának Bukarestbe való bevonulásával. Fântânarun keresztül léptek kapcsolatba, aki rokonságban állt az ezredes feleségével. Az ezredes kereken visszautasította a felesége felvetését, annyit megígért, hogy nem jelenti a szerveknek az összeesküvés tervét. Felesége, Drăgăniță Iris Mária Ferencz Ervin atya szerint a Román Kommunista Párt magas rangú funkcionáriusának, aki majd Nagy Imrénék snagovi megfigyelésében tölt be fontos szerepet, Alexandru Moghioroșnak volt az unokahúga. De szerepelt a vádlottak között Drăgănițăné húga, Popa Maria Doina is. Így Drăgăniță alezredest ugyanazért a mulasztásért ítélik el, mint pl. Bakó Feri bácsit: elmulasztotta a feljelentést. Szoboszlai úgy került bizalmas kapcsolatba a Mogyorós unokahúgokkal, hogy kigyógyította Mogyorós Sándor anyósát a rákból. Ferencz Ervin atya szerint Szoboszlai valóban felfedezett egyfajta rák elleni gyógyszert, amelynek titkát a sírba vitte.

Az egész Szoboszlai-féle ügyet rengeteg félreértés, kölcsönös vádaskodás, diletantizmus jellemezte, ami, azt hiszem, velejárója minden ilyen „forradalmi” tevékenységnek. A temesvári külvárosban, az egyik gyár kultúrotthonában megrendezett, több

BIZONYÍTÉKOK

Szentmártoni Bálint vádlottat nyilvános tárgyaláson a bíróság kihallgatta, aki beismeri a terhére írt cselekedeteket, fenntartja a vizsgálatok kezdetén megfogalmazott nyilatkozatait, a beismerést megerősítik Fodor Pál vádlott-társ és a nyilvános tárgyaláson a bíróság által kihallgatott tanúk nyilatkozatai.

4. SZŐCS IGNÁC vádlott Fodor Pált még gyermekkorából ismeri, ettől kezdve egymással a letartóztatásukig baráti kapcsolatot tartottak fenn.

1956 májusában, amikor Fodor Pál meglátogatta őt az eszterneki Ferenc-rendi katolikus kolostorban, az egyik szobába félrehúzódtak, Keresztes Sándor is jelen lévén, mindannyian egy sor, a jelenlegi rendszerről – és általában a szocialista táborról – ellenséges beszélgetést folytattak.

Másnap, miután Fodor Pál elbúcsúzott a kolostorban lévő többi paptól, arra kérte Szőcs Ignácot, kíséрге a vasútállomásra.

Útközben nevezett Fodor Pál beszélni kezdett neki a Márton Áron¹⁸ püspöknél tett látogatásáról és a vele folytatott, Erdély területére vonatkozó beszélgetéseiről, rámutatva a három változatra: Erdély legyen független állam, vagy teljes egészében, vagy egy részét adják át Magyarországnak a vonatkozó lakosságcserével, ezt követően kijelentette: egy felforgató szervezet kezdeményezett, amely a megfelelő időpontban, vagyis amikor az imperialista államok háborút indítanak a jelenlegi rendszer ellen, színre lépnek, hazánk demokratikus rendszerének megdöntéséért küzdenek, majd később azért harcolnak, hogy Erdélyt adják át a magyar államnak, ahol – az ő szűk látókörű nézeteik szerint – a politikai hatalmat szintén a múltbéli, tőkés-földesúri osztályok kaparintják meg.

Szőcs Ignác vádlott kijelentette: teljes mértékben egyetért ezekkel a bűnös tervekkel, elfogadta, hogy a fentebb említett céllal tagja legyen a felforgató szervezetnek, az volt a feladata, hogy ő is új tagokat toborozzon, népszerűsítve Márton Áron püspököt, aki az általuk megálmodott új, kapitalista Magyarország jövőbeli politikai vezetője legyen.

BIZONYÍTÉKOK

Szőcs Ignác vádlottat a nyilvános tárgyaláson a bíróság kihallgatta, beismeri a terhére írt cselekedeteket, fenntartotta a vizsgálatok kezdetén megfogalmazott nyilatkozatait is, a beismerését megerősítik Fodor Pál és a többi vádlott-társ és az ügyben kihallgatott tanúk nyilatkozatai, amelyek a fentieket teljes mértékben igazolják.

napig tartó színjáték valódi kirakatper volt. Talán a legnagyobb 1956 után. A Macskási Pál vérbíró által elnökölt bíróság előbb 12 vádlottra mondott ki halálos ítéletet.

Íme, a kivégzettek névsora, akikről ma, 25 évvel a rendszerváltás után sem tudják, hol vannak a sírjaik, hiába tettek meg mindent az utódok: 1. Ábrahám Árpád torjai plébános; 2. báró Huszár József földbirtokos; 3. dr. Kónya István ügyvéd; 4. Lukács István pécskai kereskedő; 5. dr. Alexandru Fântânanu aradi görög katolikus ügyvéd; 6. Tamás Dezső csíksomlyói tisztviselő; 7. Tamás Imre csíksomlyói tanító; 8. Orbán István csíktapolcai gazdálkodó; 9. dr. Orbán Károly brassói ügyvéd; 10. Szoboszlay Aladár pécskai pap.

¹⁸ Joggal merül fel a kérdés: ha Márton Áron részletesen ismerte Fodor Pál terveit, látta az általa Erdély felosztásáról készült térképet is, miért nem tartóztatták le őt is, miért nem lett részese a püspök is a kirakatpernek? Nem hisszük, hogy a román szervek humanitárius megfontolásból mondtak volna le a püspök újabb meghurcolásáról. Sokkal inkább külföldre, a nemzetközi helyzetre figyeltek, amely egyáltalán nem alakult kedvezően Románia számára a Márton Áron-per megrendezése és az elítéltek bebörtönzése után. Az '56 utáni koncepciós perek idejére Márton Áron neve a világban oly hatalmasra nőtt, hogy egyszerűen nem merték még egy perbe belevinni. Elegendő volt a házi őrizet, az állandósult lehallgatás, megfigyelés.

5. CSIHA KÁLMÁN vádlottat 1957. március 14-én meglátogatta Fodor Pál, amikor az RNK népi demokratikus rendszeréről egy sor ellenséges beszélgetést folytattak, földbirtokos fia lévén – az apjától kisajátítottak több mint 300 hold földet – mindketten sajnálkoztak azért, hogy a magyarországi ellenforradalmi akció nem sikerült, elbukott, és ahogyan ők szerették volna, nem terjedt át hozzánk is.

Ezt követően Fodor Pál Csiha Kálmánnak a Márton Áronnal kialakított kapcsolatairól és azokról a felforgató terveiről beszélt, amelyek révén Erdély területének egy részét elszakítják és átadják Magyarországnak, megmagyarázva: ez a terv a tőkés országok támogatásával valósul meg, amikor azok hadseregeikkel megdöntik az RNK-ban lévő demokratikus államrendet, biztosítván Csiha Kálmánt, hogy mindegyre a közeljövőben sor kerül, addig ők is szervezzék meg erőiket, hogy ilyen vagy olyan módon csapást mérjenek a munkásosztály érdekeire, hazánk dolgozó népének forradalmi vívmányaira.

Miután Csiha Kálmán vádlott értesült a [Fodor Pál] vádlott által kezdeményezett és vezetett felforgató szervezetről, az általa követett célokról, elfogadta, hogy tagja legyen ennek a szervezetnek, remélve, hogy ezáltal újból visszakapja a földbirtokát, és továbbra is kizsákmányolhatja a dolgozó parasztságot.

Azzal bízták meg, hogy új tagokat toborozzon, akik velük együtt az általuk megálmodott és várt időpontban cselekedni fognak.

Ilyen értelemben megpróbált érdeklődni Mester Imre borosjenői lelkész-től a magyar lakosság számáról.

BIZONYÍTÉKOK

Csiha Kálmán vádlottat a bíróság nyilvános tárgyaláson kihallgatta, beismerte a terhére írt cselekedeteket, fenntartotta a vizsgálat kezdetén megfogalmazott nyilatkozatait, a beismerést megerősítik nevezett Fodor Pál és az ügyben kihallgatott tanúk nyilatkozatai is, amelyek a fentieket teljes mértékben igazolják.

JOG SZERINT:

A FODOR PÁL, HAJDÚ GÉZA, SZENTMÁRTONI BÁLINT, SZŐCS IGNÁC és CSIHA KÁLMÁN vádlottak által elkövetett tett a Btk. 209. szakasza 1. pontja előírásaiba ütközik, egyesíti a társadalmi rend elleni szervezkedés bűncselekményének tényálladási elemeit, mivel felforgató szervezetbe tömörültek, amelynek célja az RNK népi demokratikus rendszerének megdöntése az imperialista hadseregek segítségével, amelyek háborút indítanak a szocialista tábor ellen, és a politikai hatalom megszerzése után Erdély területének egy részét átadják Magyarországnak, az állam vezetése élére, vagyis az új Magyarország állami vezetőjének gyulafehérvári Márton Áron római katolikus püspököt tegyék.

A törvénysértő szándék is tetten érhető, mivel a vádlottak mindannyian tudták, hogy cselekedeteiket tiltják, sőt a büntető törvénykönyv bünteti, következésképpen ők tudatosan, senkitől sem kényszerítve elfogadták a törvény szigorát.

Ami a védelem fenntartását illeti, azzal kapcsolatban, hogy a régi Btk. 209. szakasza 2. pontja előírásai alapján a tettük jogi besorolását a szervezkedés törvénysértésére módosítsák, ezt figyelmen kívül fogják hagyni, mivel ehhez a szakaszhoz azok a cselekedetek sorolhatók, amelyek a meglévő államrend erőszakos megdöntésére irányuló propagandára vonatkoznak, jelen esetben a vádlottak Fodor Pál kezdeményezésére és vezetésével felforgató szervezetbe és nem egyesületbe tömörültek, nem úgy, ahogyan a fentebb idézett szöveg előírja, és ahogyan a védelem is fenntartotta.

Ami a Btk. 209. szakasza 3. bekezdésébe való besorolást illeti – amely érvényben volt a bűncselekmény elkövetésekor –, semmilyen jelentősége nincs,

mivel ugyanolyan büntetőjogi felelősségrevonást tartalmaz, mint az új szöveg, amelynek előírásai alapján besorolták őket.

Figyelembe véve, hogy Hajdú Géza és Csiha Kálmán vádlottak büntetlen előéletűek, teljes egészében beismerték a terhükre írt cselekedeteket úgy a bíróság előtt, mint a vizsgálatok kezdetén, a letartóztatásuk első pillanatától bánják az elkövetett tetteiket, következésképpen, figyelembe véve a katonai ügyész következtetéseit is, ezen vádlottak esetében a Btk. 157. szakasza előírásait alkalmazzák.

Figyelembe véve a Btk. 304., 463. és 25. szakaszának előírásait, amelyek ebben az ügyben a perköltségekre, az előzetes letartóztatásban eltöltött idő beszámítására és teljes személyi vagyonuknak az állam javára történő elkobzására vonatkoznak, a Törvényszék ezen indokok alapján és összhangban a katonai ügyész következtetéseivel, egyöntetű szavazattal bűnösnek nyilvánítja Fodor Pál, Szócs Ignác, Szentmártoni Bálint, Hajdú Géza és Csiha Kálmán vádlottakat a Btk. 209. szakasza 1. pontja előírásaiba ütköző, társadalmi rend elleni szervezkedés bűncselekményének elkövetéséért, Fodor Pál, Szócs Ignác¹⁹ és Szentmártoni Bálint vádlottak esetében nincsenek enyhítő körülmények, Hajdú Géza és Csiha Kálmán javára enyhítő körülményeket vesz figyelembe:

Következésképpen

A TÖRVÉNYSZÉK A NÉP NEVÉBEN ELHATÁROZZA

I. Egyöntetű szavazattal FODOR PÁL²⁰ vádlottat, lakhelye Csíkszereda, Csík-somlyó utca 114. szám [...] **25 (huszonöt) év kényszermunkára** és 10 (tíz) év polgári jogvesztésre és teljes személyi vagyona elkobzására ítéli a Btk. 209. szakasza 1. pontja és a Btk. 58. és 25. szakasza 6. pontja előírásaiba ütköző, társadalmi rend elleni szervezkedés bűncselekményének elkövetéséért.

II. Egyöntetű szavazattal SZÓCS IGNÁC vádlottat, lakhelye Torda, Köztársaság tér 1. szám, és SZENTMÁRTONI BÁLINT vádlottat, lakhelye Lippa, Avram lancu utca 1. szám, egyenként **15 (tizenöt) év kényszermunkára**, egyenként 8 (nyolc) év polgári jogvesztésre és teljes személyi vagyonuk elkobzására ítéli a Btk. 209. szakasza 1. pontja és a Btk. 58. és 25. szakasza 6. pontja előírásaiba ütköző, társadalmi rend elleni szervezkedés bűncselekményéért.

III. Egyöntetű szavazattal és enyhítő körülmények figyelembevételével HAJDÚ GÉZA vádlottat, lakhelye Brassó, Majakovszkij utca 13. szám, és CSIHA KÁL-

¹⁹ Szegény, naiv, álmodozó Dori bácsi! Még enyhítő körülményekre sem futotta. Szinte látlak magam előtt a tordai zárda kiskertjében a virágaid, gyógynövényeid között ábrándozni, a madarak énekét hallgatni, a hangyák vonulását kísélni, figyelni a csalogány csattogását a cseresznyefa ágai között. Nagyon rettegetett a te szeretetedtől a rendszer. Irodalom szakos feleségem szerint te voltál Lőrinc barát, akibe rokonságunk női része egytől egyig szerelmes volt, aki meghallója, s ha lehetett, orvoslója is volt a nagycsalád szívbeli ügyeinek. A Lőrinc baráttal való összehasonlítás nem véletlen és alap nélküli. Miután feleségem légúti betegségei krónikussá váltak, kéthavi rendszerességgel érkeztek a csomagok a teakeverékekkel, mellettük az okos és optimista tanácsokkal a követendő életmódról: tornászni rendszeresen, és mindennap hideg-meleg zuhany. De jéghideg legyen, s aztán nagyon forró!

²⁰ Fodor Pál 1964-ben szabadult a Duna-deltából. Sokan szabadultak ebben az évben az általános amnesztia következtében. Két év múlva, 1966. augusztus 11-én halt meg Vajdahunyadon, elég furcsa körülmények között. Fia, Fodor Imre Tófalvi Zoltánnak így mesélte el édesapja halálát: „Ötödév után engem felvittek Bukarestbe [...] Vajdahunyadon maradt az én lakásomban. Újra dolgozni kezdett, amikor bekövetkezett a tragédia. Ma is megmagyarázhatatlan, ami akkor történt: édesapám a tömbházlakás ablakában ült. Cigaretázott. Első emeleti lakás volt, onnan zuhant. Ugyan lábra esett, de elveszítette az egyensúlyát, mert az ablak alatti terület menedékes volt. A koponyáját bevverte az ablak alatt lévő akna fedelébe, és súlyosan megsérült agyának az a része, amely a légzést szabályozza. Még két hétig élt, a kórházban feküdt. Alig tudott beszélni. Mindvégig az volt a rögeszméje, hogy újra a börtönben van.”

MÁN vádlottat, lakhelye Arad, Kalinyin utca 16. szám, egyenként **10 (tíz) év szigorított fegyházbüntetésre** és teljes személyi vagyonuk elkobzására ítéli a Btk. 209. szakasza 1. pontja, a Btk. 157., 58. és a 25. szakasz 6. pontja előírásaiba ütköző, társadalmi rend elleni szervezkedés bűncselekményének elkövetéséért.

A katonai Btk. 463. szakasza alapján a teljes vizsgálati fogságban eltöltött időszakot beszámítják, Fodor Pál vádlottnál 1957. július 8-tól, Hajdú Géza vádlottnál 1957. november 28-tól, Szentmártoni Bálint, Szőcs Ignác és Csiha Kálmán vádlottaknál 1957. december 4-től.

A katonai Btk. 304. szakasza alapján egyenként 200 (kétszáz) lej perköltéség kifizetésére kötelezik, és elrendelik a bűnjelek elkobzását.

Kelt és felolvastatott a mai, 1958. február 27-i nyilvános tárgyaláson.
Fellebbezési joggal.

Elnök:

Hadbíró őrnagy

Macskási Pavel²¹ s.k.

Népi ülnökök:

Şerban Nicolae alezredes s.k.

Lotte Vasile százados

Titkár:

Adrian Micu s.k.

(ACNSAS, *Fond Penal*, nr. 108., 9. kötet, 40–49. p. Géppel írt, román nyelvű szöveg)

²¹ Macskási Pavel (más esetben Măciucaş Pavel) nagyváradi szabólegényből lett bírő. Bizonyára valamilyen gyorstalpalású tanfolyamon képezték ki, lett hadbíró őrnagy. Ő osztja ki a halálos ítéleteket a Szoboszlai-perben. Dobai István nagy hírű nemzetközi jogász, egyetemi tanár, aki egy, az ENSZ-hez intézett memorandum miatt került a vádlottak padjára, szintén egy kirakatperben a következő történetet mondta el róla: „Macskási mondta ki a halálos ítéleteket. Aradon és Temesváron volt a per, az ottani katonai bíróság elnöke egyszerűen beteget jelentett, a helyettese pedig azt mondta, hogy ő lemond. Azt mondták, nem lemondasz, hanem börtönbe kerülsz. Kerüljek börtönbe. Hogy mi lett veled, nem tudom. Ilyen esetekben Macskási Pavelnek szóltak, elment Temesvárra, és kimondta a halálos ítéleteket. [...] Ez elment Váradra is kimondani a három halálos ítéletet az érmihályfalvi csoportnak.” Pályafutása alatt mintegy nyolcvan emberre mondott ki halálos ítéletet.

– Bánffy István vádlott-társam 1976-ban értesített, hogy meghalt Macskási – meséli Ervin atya. – Pista, vágom magam díszmagyarba, és menjünk a temetésére! Az Úristen a kezünkbe adta, az ő kezét éreztem a dologban. Én megéltem, ő pedig koporsóban van. Akasztófára való semmirekellő alak, ő volt a hóhér. Nyolc koporsó volt a kápolnában. Megálltam a koporsója mellett. Tartottam egy vádbeszédet. Elég hangosan beszéltem, pedig akkor még féltem a halottaktól, a hallgatózóktól: „Ezredes úr, engem elítéltél, emlékszel-e? Van-e ügyvéded? Nekem olyant rendeltél ki, alig mert megszólalni a hülye. Inkább vádolt, mint védett. Na, most én leszek a te ügyvéded!” Elmondtunk fölötté egy *Miatyánkot*.

Szócs Ignác kihallgatási jegyzőkönyve
1957. december 2.

KIHALLGATÁSI JEGYZŐKÖNYV

Marosvásárhely, 1957. december 2.

A kihallgatás 8 óra 50 perckor kezdődött. A kihallgatás 12 óra 30 perckor ért véget.

Én, Dávid Ioan hadnagy bűnügyi vizsgálóként kihallgattam a letartóztatottat.

1. *Családnév:* SZŐCS. 2. *Keresztnév:* IGNÁC. 3. *Születési év, hónap, nap:* 1898. november 22. 4. *A szülők neve:* György és Julianna.²² 5. *Születési helye:* Csikcsomortán. 6. *Állampolgársága:* román. 7. *Nemzetisége:* magyar. 8. *Politikai hovatartozása:* párton kívüli. 9. *Végzettsége:* elvégezte a vajdahunyadi (ferences) teológiát 1924-ben. 10. *Foglalkozása:* pap. 11. *Utolsó munkahelye és tisztsége:* a tordai Ferenc-rendi templomban papként tevékenykedett. 12. *Utolsó lakhelye:* Torda, Köztársaság tér 1. szám. 13. *Családi állapot:* nőtlen. 14. *Társadalmi eredete* (szülei vagyoni helyzete 1944. aug. 23. előtt és jelenleg): a szülei középparasztok, 10 hold földjük volt, mindketten elhaláloztak. 15. *Társadalmi pozíciója:* kispolgár (pap). 16. *Politikai tevékenysége 1947-ig* (milyen politikai pártokban vett részt, részvétel a választásokon): nem fejtett ki politikai tevékenységet. 17. *Díjak, jutalmak és kormánykitüntetések* (1944. aug. 23. előtt és után): nem kapott. 18. *Melyik hadseregben szolgált* (rendfokozata, beosztása?): Nem teljesített katonai szolgálatot. 19. *Volt-e hadifogoly* (hol és mikor?): Nem volt. 20. *Volt-e már elítélve, mikor, milyen okból, ki által és milyen büntetést kapott?:* Nem állt bíróság előtt, nem volt büntetve.

Kérdés: Milyen nyelven akarja, hogy kihallgassák?

Válasz: Kérem, hogy magyar nyelven hallgassanak ki,²³ mert a román nyelvet nem ismerem.

Kérdés: Mondja el a szóbeli önéletrajzát.

²² Szócs György és Márkos Julianna házasságából több gyermek születik, akik közül négyen érik meg a felnőttkort: Szócs János, Szócs Mihály, Szócs Ignác és Szócs Veronika. Ő volt az én anyai nagyanyám. Alig emlékszem rá. Egyetlen emlékképem van róla: ott fekszik a szomszédunkban lévő Gál-porta konyhájában a padágyban nagy betegen, beszélni sem tud. Három gyermeket hozott világra: Jolán nagynénémet, Zoltán bátyámat és édesanyámat, akinek megszületése után talán nem is kerül ki többé a betegágyból. Gál Dezső megszállottan gondozta feleségét, nevelte a gyermekeit, aztán mint kulákot anynyit dolgoztatták a községi szérűn, hogy tüdőgyulladást kapott, majd tébécét, vért hányt. '53-ban temettük el, erre már jól emlékszem. Szócs György családjában Dori bácsi volt a legkisebb, mindenki kedvence, belőle lett pantallós úriember.

²³ Most sem hazudtolta meg önmagát. Tudott ő románul, hogyne tudott volna, de nem annyira jól, hogy megértette volna pontosan a kérdéseket, illetve dadogás nélküli válaszokat adhatott volna. A tordai piacon a román kofák rendszeren várták a magyar papot, aki elviccelődött, alkudozott, évődött velük. Néhányszor részt vettem a kicsi templomban celebrált miséken, a híveknek talán több mint a fele román volt. Hozza jártak a görög katolikus románok, miután felszámolták egyházukat, azaz „senkitől sem kényszerítve, önszántukból”, de erőszakkal egyesítették 1948-ban a nemzetinek kikiáltott ortodox egyházzal. Akik nem tértek át, azok a latin szertartású, magyar katolikus templomokba jártak. Helyzetüket ebben az időben akár az illegális éveinek is nevezhetjük. A tordai görög katolikusok nagyon szerették Izidor atyát. Ha nem tudott volna románul, hogyan gyóntatta volna őket?

A román nyelv nem tudása az '56 utáni koncepciók perekben semmiféle hátránnyal nem járt. A hatalom megtalálta azokat a semmiházi magyarokat, nyomozókat, kihallgató tiszteket, ügyészeket, bírókat, hóhérokat, akik többszörös buzgósággal elvégezték a piszkos munkát. A Szoboszlay-perben halálra ítélt Ábrahám Árpád tordai plébánosnak, miután a sortűzben nem kapott halálos lövést, közeli pisztolylövéssel egy Gajdó nevű őrnagy, mások szerint a temesvári börtön parancsnoka, Bodor százados oltotta ki az életét. Íme néhány kihallgató neve: Bartos Károly őrnagy, Dávid Ioan hadnagy, Golicza Dénes hadnagy, Antila Nicolae főhadnagy, Bencze Alexandru főhadnagy etc.

Válasz: A gyermekkoromat, valamint az elemi iskolát Csíkcsomortánban végeztem, 1912-ben. Ezután Csíkszeredában továbbtanultam a gimnáziumban, és 1916-ban elvégeztem négy osztályt. Innen Mikházára mentem, ahol tovább folytattam tanulmányaimat, illetve egy évi próbaidőt töltöttem, azután pedig Csíkcsomlyón tanultam még két évet a zárdában, befejezve pedig megkaptam az érettségi bizonyítványt. Az érettségim után Vajdahunyadra mentem, ahol 1920–1924 között elvégeztem a teológiát, és utána elhelyeztek Máriaradnára, ahol két hónapot működtem mint pap. Innen elhelyeztek Kolozsvárra a Ferenc-rendi templomba, ahol papi teendőkkel foglalkoztam egész 1930-ig. Kolozsvárról elhelyeztek Szatmárra, és az ottani zárda keretében tevékenykedtem mint pap egy évet, azután Fogarasra helyeztek, szintén papi beosztásban a Ferenc-rendi templomban, ahol két évet tevékenykedtem. Ez idő után Kőhalomra helyeztek, ahol papi teendőkkel foglalkoztam 1939-ig, ezután pedig Esztelnekre mentem, az ottani kolostor keretében működtem 1945-ig, azután Tordára, és 1951-ben a Ferenc-rendi papokat, köztük engem is Radnára vittek, és innen egy év után Esztelnekre, ahol mezőgazdálkodással foglalkoztunk a zárda keretében. Engem 1957 januárjában visszahelyeztek Tordára, ahol mint pap fejtettem ki tevékenységemet a Ferenc-rendi templomban egészen letartóztatásomig.

Kérdés: Kik a maga legközelebbi rokonai?

Válasz: A legközelebbi rokonaim Csíkban vannak, és pedig két testvérem, Szőcs János és Szőcs Mihály. Mindkettő Csíkcsomortánban lakik, és mezőgazdálkodással foglalkoznak a saját birtokukon.

Kérdés: Kikből tevődik össze a maga baráti köre?

Válasz: A baráti köröm nagyrészt papokból tevődik össze, és így jó barátságban vagyok Hajdú Gézával, Köllő Antallal és Tamás Ágostonnal, valamint jó ismeretségben vagyok Fodor Pál mérnökkel, aki többször meglátogatott a zárdában abban az időben, amikor Esztelneken laktam.

Kérdés: Mondja el, hogy mióta ismeri Fodor Pált!

Válasz: Én Fodor Pált gyermekkorom óta ismerem, mivel egy iskolában jártam vele.

Miután a jelen jegyzőkönyvet elolvastam szóról szóra, és láttam, hogy megfelel az általam tett szóbeli nyilatkozatomnak, fenntartom és aláírom.

A kihallgató állambiztonsági tiszt:
David Ioan hadnagy s.k.

A kihallgatott:
Szőcs Ignác s.k.

(ACNSAS, *Fond Penal*, nr. 108., 2. kötet, 195–196. lap [rekto/verzó]. Kézzel írt, magyar nyelvű dokumentum.)

Szőcs Ignác kihallgatási jegyzőkönyve 1957. december 9., délelőtt

KIHALLGATÁSI JEGYZŐKÖNYV

Szőcs Ignác letartóztatott született 1898. november 22-én Csíkcsomortánban, György és Julianna fia, foglalkozása római katolikus pap, utolsó lakhelye Torda, Köztársaság tér 1. szám.

Marosvásárhely, 1957. december 9.

A kihallgatás 9 órakor kezdődött, és 14 órakor ért véget.²⁴

²⁴ Hát azért egy kicsit furcsa ez a kihallgatási jegyzőkönyv. A kihallgatás öt órán át tartott, a kérdések s a válaszok elolvasására elég egy perc. Vajon mit művelhettek Dori bácsival

Kérdés: Nyilatkozzon, milyen államrendszer ellenes szubverzív akcióhoz csatlakozott maga?

Válasz: Én tudtommal nem csatlakoztam semmilyen államrendszer ellenes akcióhoz.

Kérdés: Ha tudtával nem, akkor tudta nélkül az akkori pillanatban milyen szubverzív dolgokban vett részt?

Válasz: Tudtomon kívül, akaratom ellenére részt vehettem egy olyan akcióban, amely az államrend ellen irányul.

Miután a jelen jegyzőkönyvet elolvastam szóról szóra, és láttam, hogy megfelel az általam tett szóbeli nyilatkozatomnak, fenntartom és aláírom.

A kihallgató állambiztonsági tiszt:
[Nincs aláírva]

A kihallgatott:
Szócs Ignác s.k

(ACNSAS, *Fond Penal*, nr. 108., 2. kötet, 198. lap. Kézzel írt, magyar nyelvű dokumentum.)

Szócs Ignác kihallgatási jegyzőkönyve 1957. december 9., délután

KIHALLGATÁSI JEGYZŐKÖNYV

Szócs Ignác letartóztatott született 1898. november 22-én Csíkcsomortánban, György és Julianna fia, foglalkozása római katolikus pap, utolsó lakhelye Torda, Köztársaság tér 1. szám.

Marosvásárhely, 1957. december 9.

A kihallgatás 17 óra 20 perckor kezdődött, és 20 óra 10 perckor ért véget.²⁵

ez alatt az öt óra alatt? Arccal a fal felé fél lábra állították volna? Avagy órákon keresztül székhez bilincselve ült a forró, vakító reflektorfényben? Netán vizet csepegtettek a fejére? Ő egy interjúkészítőnek évekkel később azt mondta, hogy fizikailag nem bántalmazták, egyszer kapott csupán egy pofont egy börtönőrtől...

²⁵ Egy újabb, a jegyzőkönyv szerint időben hosszú, de eredményében rövid kihallgatás. Egyfajta magyarázatot találtam a Tófalvi által is többször idézett, Hetényi Varga Károly *Szerzetesek a horogkereszt és a vörös csillag árnyékában* című (Pro Domos Kiadó, Pécs, 1999) könyvében, amelyben egy másik szerzetes meséli el azt az ördögi furfangot, amelyre képesek voltak a szervek, hogy átverjék, megtévesszék a kihallgatottakat. Ezt Ferenc Ervin atya is elmesélte: „Egy kihallgatás alkalmával a vizsgáló tiszt feltűnő udvariasan, már-már szeretettel beszélt hozzám. Még elnézést is kért az addigi bántalmakért. A legőszintébbnek látszó szavakkal ígérte neki, hogy Izidor atya nemsokára hazamegy, hiszen látják, hogy semmi olyat nem tett, ami miatt elítélhetnék. Izidor atya cigarettázott, amíg szabadlábon volt. A tiszt cigarettával kínálta. Elvette, rágyújtott. »Hát egy kávét nem parancsol?« – hangzott szinte kérelmőleg a tiszt szájából. Azt is megköszönte és elfogyasztotta. Ezután következett a »lélekre beszélés«. »Nézzé, Izidor atya, ön már idős ember, önnek nincs semmi olyan vétke, amiért itt kellene ülnie. Úgyis vannak itt elegenden. Itt van előttem ez a papír, olvassa el figyelmesen végig. Maga egyenes, őszinte ember, nem ismeri el benne sem a hazaárulást, sem a rendszer elleni felforgatás vádját. Az egész iratban csupán annyi van, hogy azon a napon önt felkereste egy X. Y. nevezetű ember, és ilyesmiről beszélt magának. Ön most utólag sajnálja, hogy akkor nem jelentette azonnal a hatóságoknak. Most utólag bánja ezt a mulasztását. Hát kérem, írja alá ezt a papírt (még csak nem is jegyzőkönyvet), és garantálom, hogy néhány nap után szabad lesz. Újból visszamehet a templomához.« És Izidor atya, aki nem láthatott át ennyi sátáni ravaszságon, csalafintaságon, ő, a becsületes ember, pap és szerzetes, aki másokat is ilyennek gondolt, végül aláírta a papírt. A tiszt udvariasan megköszönte, kezét is adott neki, barátságosan megveregette a vállát. Sötét szemüveg nélkül kísérték vissza a cellájába. Örömmel újságolta társainak, hogy néhány nap múlva szabadulnak. Aztán néhány nap múlva a tárgyaláson találta magát. Magyarán: rászédtek.”

A visszaemlékezők véleménye szerint talán enyhítő körülmény lehetett az az aláírt papír, mert csak 15 évet kapott és nem 25-öt vagy életfogytiglanit. Ha a hazaárulás vádját sütik rájuk, meglehet, hogy a Szoboszlay-per kivégzettjeinek sorsára jutnak.

Kérdés: Az előző jegyzőkönyvben azt nyilatkozta, hogy tudtán és akaratán kívül részt vehetett egy szubverzív akcióban. Melyik ez a szubverzív akció?

Válasz: Beismerem azt, hogy beszélgettem valakivel államellenes dolgokat, anélkül, hogy ebben valamilyen veszélyt láttam volna.²⁶

Kérdés: Kik azok a személyek, akikkel államellenes dolgokat beszélt?

Válasz: Nem emlékszem vissza azokra a személyekre, akikkel államellenes dolgokat beszélgettem.

Kérdés: Ha nem emlékszik vissza az összes személyre, akikkel államellenes dolgokat beszélgettek, mondjon egy vagy két személyt ezek közül!

Erre a tényre rá fogunk térni a következő kihallgatáson.

Miután a jelen jegyzőkönyvet elolvastam szóról szóra, és láttam, hogy teljes egészében megfelel a szóbeli nyilatkozatomnak, fenntartom és aláírom.

A kihallgató állambiztonsági tiszt:
Bartos Károly őrnagy s.k.

A kihallgatott:
Szócs Ignác s.k.

(ACNSAS, *Fond Penal*, nr. 108., 2. kötet, 200. lap. Kézzel írt, magyar nyelvű dokumentum. Uo., a 199. oldalon román fordításban is.)

Szócs Ignác kihallgatási jegyzőkönyve 1957. december 10.

KIHALLGATÁSI JEGYZŐKÖNYV

Szócs Ignác letartóztatott született 1898. november 22-én Csíkcsomortánban, György és Julianna fia, római katolikus pap, utolsó lakhelye Torda, Köztársaság tér 1. szám.²⁷

Marosvásárhely, 1957. december 10.

A kihallgatás 7 óra 50 perckor kezdődött, és 12 órakor ért véget.

Kérdés: Visszatérünk az 1957. december 9-én adott nyilatkozatára, amelyben nem felelt a következő kérdésre: Ha nem emlékszik az összes személyre, akikkel államellenes dolgokat beszélgettek, mondjon egy vagy két személyt ezek közül!

²⁶ Dori bácsi naiv életszemléletére a legjellemzőbb eset 1951-ben történt, amikor a máriaradnai kényszerlakhelyre szállították őket. Miután összegyűjtötték a dési, szamosújvári, széki ferenceseket, a ponyvás teherautó megállt Tordán a kolostor előtt. A szervek már előállították páter Szócs Izidort is, a kapuban várták a kocsik érkezését. Elég tapintatlanul, egyszerűen fellökték a ponyva alá. Tapogatózott, helyet keresett, bizonyos idő teltén helyrejött a szeme világa, a félhomályban felismerte rendtársait. Felujjongott: „Szerusztok, szerusztok, jó hogy itt vagytok!” Kitért az elemi erejű kacagás. A társak pedig elkezdtek ugratni. „Jó, jó, azért nem kell csúfondároskodni. Én csak azt akartam mondani, hogy bármekkora bajban vagyunk, azért jó, hogy együtt vagyunk. A piculáját a sok hitvány barátjának!”

²⁷ A tordai kicsi ferences zárdában Dori bácsi a sekrestye melletti szoba-konyhában lakott, a zárda többi részébe idegen lakókat költöztettek be, amivel megszűnt a kolostor idilli hangulata. De őt ez különösen nem zavarta. A lakása tele volt szárított gyógynövényekkel. Körömvirág, cickafark, orbáncfű, menta, kakukkfű, zsálya, citromfű, fenyő-rügy, áfonya, málna, csipkebogyó és még ki tudja, miféle gyógynövények illata árasztott el mindent. Ő azt vallotta, hogy a Jóisten minden fűben, fában, minden burjánban elrejtett valami jót, valami csodásat, gyógyítót, épp csak meg kell találni. A zöldségeskertet példásan művelte. Kolozsvárról hétvégeken átrándulva hozzá, nemegyszer a kertben találtam, egy szál fekete klóttgatyában süttette magát a nappal, kapált, gyomlált, kertészkedett. Aztán, ahogyan öregedett, a kert is öregedett vele. Túl volt már a kilencvenen, amikor egyszer arra járván szintén a kertben találtam rá. Szintén fekete klóttgatyában, kapával a kezében forgolódott két tő paradicsom körül, s arról panaszkodott, hogy abban az évben rossz idők járnak, ezért gyenge a termés. Két tő paradicsom – ennyi lett az egykori édenkertből.

Válasz: Úgy, ahogy az előző jegyzőkönyvben nyilatkoztam, több személylyel tárgyaltam állam- és rendszerellenes dolgokat, konkrétan bemutathatom Keresztes Sándor katolikus papot, ő volt a házfőnöke az esztelneki katolikus zárdának. Hajdú Géza szintén katolikus pap, utóbbi időben házfőnöke a brassyói zárdának. Megjegyzem, hogy mindkettővel együtt laktam a zárdában Esztelneken.

Kérdés: Melyek azok az állam- és rendszerellenes beszélgetések?

Válasz: Egy alkalomkor, nem emlékszem pontosan a dátumra, Hajdú Géza és Keresztes Sándor előtt szidtam és káromoltam a demokratikus rendszert, mondván, hogy csak a kommunista rendszernek köszönhetjük, hogy mi, a katolikus papok össze voltunk szedve, és a zárdába koncentráltak. Ezenkívül több káromló szavakat mondtam²⁸ a demokratikus rendszerre, de pontosan nem emlékszem.

Kérdés: Hajdú Gézán és Keresztes Sándoron kívül milyen más személlyel beszélt állam- és rendszerellenes dolgokat?

Válasz: Nem emlékszem arra, hogy mások előtt – a fent nevezetteken kívül – beszéltem volna állam- és rendszerellenes dolgokat.

Kérdés: Ki beszélt magának szubverzív akciókról?

Válasz: 1956 tavaszán, nem emlékszem a pontos dátumra, egy nap délután eljött Fodor Pál vasúti mérnök, csíkszeredai lakos, gyermekkori barátom az esztelneki zárdába, hogy ott engemet és többi ismerőseit meglátogasson. Miután Fodor Pál megérkezett, és egymást üdvözöltük, Fodor Pállal együtt bementünk Keresztes Sándor katolikus pap házfőnöki szobájába, és ott kezdtünk tárgyalni. Elsősorban a családi és magánhelyzetünkről kezdtünk beszélgetni, miután ezeket elbeszélgettük, Fodor Pál kezdett érdeklődni a mi helyzetünkről a zárdában, szóval, hogy hogyan élünk. Miután mindannyian elsi-ránkoztuk a helyzetünket és azt, hogy a megélhetésünkért kell dolgozzunk, Fodor Pál azt mondta, hogy Márton Áron, a katolikus püspök hazajött, és ő fogja kézbe venni a katolikus papok irányítását, és hogy Erdélyben ő az első ember, a magyarok vezetője. Ez alkalomkor több beszélgetés folyt le, amelyek az RNK rendszerét sérelmezték.

Kérdés: Fodor Pál a fent említett alkalomkor mennyi ideig maradt az esztelneki zárdában?

Válasz: Fodor Pál nálunk maradt a zárdában másnap délelőttig, megjegyzem, hogy azon az éjszakán a zárdában aludt a vendégszobában, amely Keresztes Sándor szobája mellett van.

Kérdés: Aznap este, amikor Fodor odament, lefekvésig beszéltek-e még együtt?

Válasz: Azon az estén Fodorral nem beszélgettem, mivel vacsora után lefeküdtünk, és így nem volt alkalmunk együtt beszélgetni.

Kérdés: Hát másnap reggel?

Válasz: Másnap reggel én rendszeresen, szokás szerint korábban keltem, és a lelkeszi reggeli dolgaimat végeztem. Miután ezeket elvégeztem, és azt jártam, Fodor Pál kijött az alvószobájából, de már akkor indulóban volt. Ott, az udva-

²⁸ Nem tudom, milyenek lehetnek ezek a káromló szavak a rendszerről, amelyet permanensen szidott. Egy alkalommal, a nyolcvanas évek közepén húgomékkal felautóztunk Kolozsvárra megnézni a kitelepedni készülődő Héjja Sándor búcsú-*Hamlet*jét. Természetesen megálltunk Tordán is. Kiraktuk a cseresznyefa alatti asztalra az otthoni finomságokat. Ettünk, ittunk, jókat kacagtunk, Dori bácsi vidámsága futótűzként lobbant ránk. Hanem egyszer csak felsóhajt: „Jaj, drága gyermekeim, ha ti tudnátok, hogy én mennyit imádkozom a Jóistenhez, hogy tüntesse el ezt a nagy géniuszt!” – mondta, miközben elég egyértelműen Bukarest felé intett. „De Dori bácsi, maga pap létére hogy kívánhat valakinek rosszat, hogy kívánhatja valakinek az elpusztulását?” „Én? Én nem kívánok rosszat! Vigye a Jóisten a mennyországba, a paradicsomkertjébe, csak már vigye el innen a nyakunkról.”

ron mindenkitől elbúcsúzott. Fodor, miután elbúcsúzott a többiektől, azt mondta nekem, anélkül, hogy a többiek hallják, kísérem el egy darabig, s amint emlékszem, mondta, hogy fontos beszélőnivalója van velem. Én megfogadtam kérését, és elindultam vele az állomás fele.

Kérdés: Míg az állomás felé haladtak, miféle szubverzív államellenes akcióról beszélt magának Fodor?

Válasz: Miután az eszterneki zárdából fölértünk az állomás felé vezető útra, Fodor Pál újból felhozta a katolikus papok helyzetét, szóval azokét, akiknek államellenes megnyilvánulásuk volt, miután Márton Áront, a püspököt 1949-ben letartóztatták, mely alkalommal azokat a papokat az állam vezetősége a zárdába lakoltatta. Fodor Pál elmondta, hogy most Márton Áron kezébe vette a dolgokat, s reméli, hogy ez a kommunista rendszer megváltozik, és akkor a katolikus papok visszakapják a jó életmódjukat. Továbbá Fodor azt mondta, hogy Márton Áron püspököt az erdélyi magyarság el kell ismerje mint vezetőt.

Kérdés: Amint tudódik, Erdélyben különböző vallású magyarok vannak, és minden vallásnak saját püspöke, Márton Áron pedig katolikus püspök, így hát miféle vezetőnek nevezte Fodor Pál a püspököt?

Válasz: Fodor nekem azt mondta, hogy Márton Áront el kell ismerni, nem mint vallásos vezetőt, hanem az erdélyi nacionalisták vezetőjének. Megjegyzem, hogy Fodor nem fejezte ki magát arról, hogy Márton Áron Erdély kormányzója legyen, hanem mint vezető. Ezt a szerepet ő akkor fogja betölteni, amikor a demokratikus rendszer az RNK-ban meg lesz döntve a nyugati államok segítségével. Fodor nekem tovább beszélt Erdélynek a jövőbeni önálló helyzetéről. Elsősorban azt mondta Fodor, hogy Erdély önálló kell legyen, és saját kormányzósága, ha ez sikerül a Márton Áron vezetése alatt, másodsorban Fodor azt állította, hogy Erdélyt ketté kell osztani, egyik részét Magyarországhoz csatolni, a másikat Romániának hagyni, és a két részben a román és a magyar lakosság között népcserét eszközölni.

Kérdés: Hogyan látta Fodor a fent említett terv sikerét, és milyen feladatot kapott ön ebben a szubverzív akcióban?

Válasz: Miután Fodor a főntebb nyilatkozott dolgokat elmagyarázta, és én mindenben egyetértettem vele, és helyeseltem a szubverzív akcióra vonatkozóan, megkérdeztem Fodort, hogy mi az én feladatomban ebben az ügyben, és Fodor erre azt mondta, hogy nekem mint katolikus papnak, aki szenvedtem, mivel lágerben voltam, nagy tekintélyem van a katolikus hívek körében, és nekem az a feladatomban, hogy a tömegben tudatosítsam azt, amit ő nekem mondott, és elsősorban a megbízható embereknek, hogy majd akkor, amikor szükség lesz rá, szóval az államellenes akció megkezdődik, gyűléseket rendezzünk, és ott követeléseinket nyilvánosságra hozzuk. Én e feladatokat elvállaltam Fodortól, és azt mondtam neki, hogy amint hallottam, vissza fogok menni Tordára, szintén papi állásba, és a kötelességemet teljesíteni fogom ebben a szubverzív akcióban.

Miután a jelen jegyzőkönyvet elolvastam, és láttam, hogy szóról szóra megfelel az általam tett szóbeli nyilatkozatomnak, fenntartom és aláírom.

A kihallgató állambiztonsági tiszt:
Bartos Károly őrnagy s.k.

A kihallgatott:
Szócs Ignác s.k.

(ACNSAS, *Fond Penal*, nr. 108., 2. kötet, 205–207. lap. [rektó/verzó]. Kézzel írt, magyar nyelvű dokumentum.)

**Szócs Ignác kihallgatási jegyzőkönyve
1957. december 17.**

KIHALLGATÁSI JEGYZŐKÖNYV

Szócs Ignác letartóztatott született 1898. november 22-én Csíkcsonortánban, György és Julianna fia, római katolikus pap, utolsó lakhelye Torda, Köztársaság tér 1. szám.

Marosvásárhely, 1957. december 17.

A kihallgatás 11 órakor kezdődött, és 14 óra 35 perckor ért véget.

Kérdés: Az előző jegyzőkönyvben azt nyilatkozta, hogy Hajdú Géza és Keresztes Sándor katolikus papokkal együtt az esztelneki²⁹ zárdában államellenes beszélgetést folytattak. Mikor és milyen viszonyok között történt ez a beszélgetés?

Válasz: Pontos adatokra nem emlékszem vissza, megjegyzem, hogy több esetben magunk között beszélgettünk rendszerellenes dolgokat, de mind a saját helyzetünkhöz volt kapcsolva. Ezen beszélgetések alkalmával a helyzeti elégedetlenségünket mutattuk, hogy a zárdában vagyunk koncentrálni mint katolikus papok, melyet az RNK mai demokratikus rendszerének köszönhetünk. Mindnyájan kívántuk a beszélgetések alkalmával a helyzetünk javulását és a rendszer változását. Általában ezek voltak a megbeszélgetéseink. Apránként nem emlékszem a lefolytatott beszélgetésekre, de mindenesetre az aktuális rendszer ellen nyilatkoztunk.

Kérdés: Mondja el részletesen a főttebb említett alkalmakkor mindhármuk rendszer- és államellenes nyilatkozatát!

Válasz: Ezen megbeszélgetések alkalmával pontosan nem emlékszem mindenre vissza, hogy közülünk melyik mit mondott, de megjegyzem, hogy ez alkalmakkor a demokratikus rendszert szidalmaztuk és ellene nyilatkoztunk.

Kérdés: Hármuk közül ki szokta kezdeményezni a megbeszélések alkalmával a RNK és rendszere elleni szidalmakat?

Válasz: Pontosán nem emlékszem vissza, hogy közülünk melyik kezdeményezte ezeket a dolgokat, mivel több esetben fordult elő, de bármelyik is kezdte ezeket a beszélgetéseket, mindnyájan egyetértettünk és egyenlő magatartást tanúsítottunk.

Kérdés: Milyen más személyekkel volt még állam- és rendszerellenes megnyilvánulása?

Válasz: Nem ismerem be azt, hogy a főt említett személyeken kívül más személyekkel folytattam volna állam- és rendszerellenes beszélgetést.

Kérdés: A kihallgatás azt állapítja meg, hogy kezdettől fogva makacs magatartása van, és kerüli az igazat bevallani. Felhívjuk a figyelmét, hogy hagyjon félbe ezzel a magatartással, és vallja be a tevékenységét. Mi mondanivalója van?

Válasz: Beismerem azt, hogy az első heti kihallgatáson tényleg makacs magatartásom volt,³⁰ és kerültem azt, hogy az igazat bevalljam. Megfogadom,

²⁹ A nyolcvanas években újságíróként egyszer én is jártam ott. Akkor Tarziciusz atya fogadott, aki épp egy traktort javított könyökig olajosan, hiszen elég nagy volt a birtokuk, a kiterjedt gyümölcsös mellett szántókat is műveltek, akárcsak a kényszerlakhelyes időkben. Dori bácsiról szép emlékei voltak, megmutatta a zárdá folyosójának a falán lévő portréját is, hiszen 1940–44 között ő volt a gvardian. „Nagy lóbolond volt, el-elcsent egy maréknyi kockacukrot a konyháról a pejkóinak, szerette hajtani, de minden mezőgazdasági munkát szívesen végzett, egyike volt a legjobb kaszásoknak, de kivette a részét a takarásban, a renforgatásban is...” Akkor ez volt, ugye, a nagy felforgató tevékenységének a kezdete? Jót kacagtunk.

³⁰ A per anyagát végigtanulmányozva, kiderült, hogy tényleg makacs volt, és hosszú időn keresztül tagadott. Ha tudta volna, hogy vádlott-társai nagyjából már mindent beismertek, talán nem vállalja, hogy Fodor Pál után a legtöbbször őt kísérik fekete szemüvegesen a vallatószobába.

hogy mindazt, amit, a valóságnak megfelelően, be fogom vallani. Kérek még egy kis időt, hogy jól megfontoljam a dolgokat, és azután mindent be fogok vallani.

Miután a jelen jegyzőkönyvet elolvastam, és láttam, hogy szóról szóra megfelel az általam tett szóbeli nyilatkozatomnak, fenntartom és aláírom.

A kihallgató állambiztonsági tiszt:

David Ioan Hadnagy s.k.

Kihallgatott:

Szócs Ignác s.k.

(ACNSAS, *Fond Penal*, nr. 108., 2. kötet, 210–211. lap. [rektó/verzó]. Kézzel írt, magyar nyelvű dokumentum.)

Szócs Ignác kihallgatási jegyzőkönyve 1957. december 18.

KIHALLGATÁSI JEGYZŐKÖNYV

Szócs Ignác letartóztatott született 1898. november 22-én Csíkcsomortánban, György és Julianna fia, római katolikus pap, utolsó lakhelye Torda, Köztársaság tér 1. szám.

Marosvásárhely, 1957. december 18.

A kihallgatás 7 óra 50 perckor kezdődött, és 13 óra 45 perckor ért véget.

Kérdés: A december 17-i jegyzőkönyvben azt nyilatkozta, hogy a kihallgatások alkalmával eltitkolta a tevékenységét, amely az állam és rendszer ellen irányult, szóval beismeri, hogy hazudott,³¹ s megfogadta, hogy ezután őszintén fog vallani. Nyilatkozzék tehát a rendszerellenes tevékenységéről!

Válasz: 1956 nyarán, körülbelül márciusban, a pontos dátumra nem emlékszem, amikor egy délutáni napon eljött hozzám az esztelneki zárdába Fodor Pál vasúti mérnök, csíkszeredai lakos, aki gyermekkori barátom, mely alkalommal melegen üdvözöltük egymást a házfőnök szobájában, ahová bemelve már ott találtam Fodor Pált, és velük együtt Hajdú Gézá, Keresztes Sándort. Megjegyzem, hogy ez alkalommal a házfőnök szobájában még jelen lehetett Bíró Endre is, de erre nem tudok pontosan visszaemlékezni, ellenben azt tudom, hogy Fodor Pál egy széken ült az ágy előtt, és Hajdú meg Keresztes egy kerek asztal mellett ültek, én pedig az egyik ágyon foglaltam helyet.

Kérdés: Amikor bement a házfőnök szobájába, miről folyt a beszélgetés, és mit beszélgettek azután?

Válasz: Amikor bementem a házfőnök szobájába, nagyon jól emlékszem, hogy Fodor Pál a római katolikus püspök, Márton Áron nevét emlegette, és miután üdvözöltük egymást, Fodor Pál tovább folytatta a beszélgetést. Elmondta, hogy Márton Áron római katolikus püspök kikerült a börtönből, és odahaza van, aki kezébe fogja venni a zárdákban lévő katolikus papok sorsának elintézését, hogy visszakerülhessenek a régi helyükre. Ezután a zárdában lévő helyzetünkről kezdett érdeklődni. Mi, mindnyájan, akik ez alkalommal a szobában voltunk, elsíránkoztuk helyzetünket, hogy mint papok mezőgazdasági munkálatokat kell végezzünk, és nem szabad elhagyjuk a zárda területét, habár nekünk a hivatásunk az volna, hogy lelkipásztorkodással foglalkozunk. Mindez a jelenlegi kormány intézkedéseinek köszönhető, mondtuk többek kö-

³¹ Ej, atya, ej, atya, ej, drága pap elvtárs, hát nem szégyelli magát?! Pap létére hazudozik itt nekünk. Azt hiszi, hogy meggyónja majd ezt a bűnét is, s majd feloldozzák? A kutya istenit magának! Nem lesz itt sem gyónás, se feloldozás! Értette-e?

zött, mely intézkedést helytelennek minősítettük, és rágalmazni kezdtük a népi demokratikus rendszert.

Fodor Pál ismételten megemlítette, hogy Márton Áron katolikus püspök át fogja venni a katolikus papok sorsának irányítását, annál is inkább, mivel Erdélyben ő az első ember, és neki kell majd a katolikusok, valamint a magyar nacionalisták vezetőjének lenni. Ezen beszélgetés után én kimentem a szobából, mivel megszólalt a vacsorához hívó csengő, a többiek pedig ott maradtak a szobában Fodorral együtt, és így nem tudom, hogy a kijövetelem után miről beszélgettek.

Kérdés: Ugyanezen a napon folytatott-e még beszélgetést Fodor Pállal?

Válasz: Én azon a napon nem találkoztam többet Fodor Pállal, csak másnap reggel, mivel ő csak másnap reggel ment el a zárdából.

Kérdés: Milyen körülmények között találkozott másnap reggel Fodor Pállal, és együtt miről beszélgettek?

Válasz: Én másnap reggel, miután a szokásos vallásos szertartásról kijöttem, az udvaron összetalálok Fodor Pállal, aki készülöben volt elmenni, és én látva ezt, megkérdeztem tőle, hogy már megyen is el, amire ő azt válaszolta, hogy igen, mert megy az állomásra. Ezután elkészönt a közelében lévő papoktól, és engem megkért, hogy kísérjem el egy darabig. Így elindultam Fodorral együtt a mezei úton az állomás felé, és útközben azt mondta nekem, hogy van egy terve, amit közölni akar velem, de mielőtt rátért volna a tulajdonképpeni tervére, sajnálkozását fejezte ki velünk, a katolikus papokkal szemben, akiket zárdába koncentráltak, és ezzel kapcsolatosan azt mondta, hogy ő beszélt Márton Áron püspökkel, és ő a kezébe fogja venni a katolikus papok ügyének elrendezését. Én a Fodor által mondottakhoz hozzáfűztem azt, hogy amint hallottam, én is elő vagyok terjesztve aprobálás végett, és több mint bizonyos, vissza is kerülök Tordára.

A fenti beszélgetés után Fodor Pál rátért az Erdéllyel kapcsolatos magyar nacionalista szubverzív akcióra vonatkozó tervének előtárására. Kiemelte azt, hogy az erdélyi magyarság sorsán változtatni kell, és ő ezzel a kérdéssel már évek óta foglalkozik, és tudva azt, hogy Márton Áron is foglalkozott Erdély helyzetével, fölkereste őt, és elmondta neki a tervét, Márton Áron egyetértett vele. Ekkor én megkérdeztem Fodortól, hogy milyen terve van neki Erdéllyel kapcsolatosan, ő pedig azt felelte: az Erdélyben élő nagyszámú magyar lakosság miatt nem helyes az, hogy Erdély Romániához tartozzon, hanem Magyarországhoz vagy pedig független állam kellene legyen saját kormányzóságával is, ha ezek nem lehetségesek, akkor két egyenlő részre kell osztani Erdélyt, függetlenül attól, hogy milyen nemzetiségű nép lakja, ellenben utólag egy népcserét kellene eszközölni a románok és magyarok között. Az így kétfelé osztott Erdélynek egyik része Magyarországhoz, a másik része pedig Romániához fog tartozni. Megjegyzem, hogy Fodor nagy hangsúlyt fektetett arra a megoldásra, hogy Erdély kétfelé legyen osztva Románia és Magyarország között, és a tervében is ezt a megoldást tűzte ki. Én ezzel kapcsolatosan azt mondtam, hogy nem lesz ez olyan könnyű dolog, ellenben én is szeretném, ha meg tudnánk valósítani ezt az államellenes tervet Erdélyre vonatkozóan.³²

Ezután a beszélgetés után megálltunk az úton, és megkérdeztem Fodortól, hogy mi az én feladatomban ebben a szubverzív akcióban a jövőre nézve Erdéllyel kapcsolatosan. Fodor Pál, látva azt, hogy én mindenben egyetérték vele, azt a feladatot tűzte ki nekem, hogy amikor visszakerülök Tordára, keressek alkalmas embereket a katolikusok, valamint a magyar nacionalisták közül, akikkel ismertessem a tőle hallottakat, és szervezzem be őket ebbe a magyar nacionalista szubverzív akcióba.

³² Hát persze, hogy szerette volna. Az egyik visszaemlékező szerint azt mondta az esztelneki mezei úton Fodornak, hogy ha magyar ügyről van szó, akkor mellé áll. „Mert én minden magyar ügy mellé odaálltam.”

Kérdés: Ezenkívül milyen más feladatot kapott Fodortól?

Válasz: Azt a feladatot kaptam, hogy amikor elkövetkezik a megfelelő alkalom, és akcióba kell lépni, az általam beszerített személyekkel együtt tartunk gyűléseket a magyar nacionalistákkal, amelyek keretében követeljük Erdélynek Magyarországhoz való csatolását, részben vagy egészben, és nyilvánítsuk a magyarság vezetőjének Márton Áron katolikus püspököt.

Én a Fodor által kitűzött feladatokat elvállaltam, és mindenben egyetértettem vele,³³ és megígértem, hogy amikor vissza fogok kerülni Tordára, szemlét fogok tartani, és gondolkozni fogok azon, hogy kik lennének megfelelőek ebben a szubverzív akcióban.

Megjegyzem, hogy mielőtt elváltunk volna, megkérdeztem Fodortól, hogyan tervezte ő el ennek a szubverzív akciónak a véghezvitelét, amire ő azt válaszolta, hogy ebben az akcióban meg fogjuk kapni a szükséges támogatást a nyugati³⁴ államoktól, és amikor újból fogunk találkozni, még el fogunk beszélgetni ezekről a dolgokról. A fent nyilatkozott beszélgetés után kezdet fogtunk, és elváltunk, ő az állomás felé ment, én pedig visszamentem a zárdába.

Miután jelen jegyzőkönyvet elolvastam, és láttam, hogy szóról szóra megfelel az általam tett szóbeli nyilatkozatomnak, fenntartom és aláírom.

A kihallgató állambiztonsági tiszt:
David Ioan Hadnagy s.k.

Kihallgatott:
Szócs Ignác s.k.

(ACNSAS, *Fond Penal*, nr. 108., 2. kötet, 216–218. lap [rektó/verzó]. Kézzel írt, magyar nyelvű dokumentum.)

•

³³ Egy alkalommal, amikor a perükkel kapcsolatosan közlékenyebb hangulatban volt, azt mondta nekem, hogy ő nagyon bízott Fodor Paliban, hisz nagyon jó barátok voltak. Ha arra kérte volna, hogy esküdjön meg, azt is megtette volna. „De nem kellett nekünk eskü, bízunk egymásban. Különben is egy papnak az a kötelessége, hogy minden időben a népe mellett álljon, s ha kell, életét adja értük. Minket, csíkiakat a nagy elődeink erre tanítottak. A madéfalvi veszedelem idején kiben bízott a nép, kikhez ment tanácsért? Zöld Péterhez, Beke Istvánhoz, Szász János páterekhez.

És valóban. 1764-ben a madéfalvi Ferentz Antal így vall a bünyefnyító generális komisszió előtt:

„31. – Ki tanította a falukat arra, hogy az erdőre fegyveresen kimenjenek? – Az delnei plébánus, páter Beke és a szentléleki páter Zöld voltak azoknak a faluknak tanácsadói. Minthogy járták a falukat, és páter Zöld meg is eskette az embereket, hogy oltalmazzuk magunkat a limitrophusok ellen.”

A csíkszépvízi Barabás Antal így mondja el az esküvést: „Úgy osztán megesküdtünk egyszersmind olyanformán: a pap, páter Zöld letette a rosáriumát az asztalra, mű pedig az ujjainkat annak numismájára tévén, ezen juramentumot tettük le (a pap elémondván, mi pedig utána): »Hogy azon embereket, akik a fegyvert fel nem akarják venni, el nem hadjuk vérünknek utolsó cseppenéséig, hanem melléjük tartunk. És ha a fegyveresek réájok támadnának (minthogy a falusiak akkora tartottak egymástól), mű fegyveresen, ha szükség léssen, melléjük állunk, és defendáljuk őket.«

Egyébiránt a juramentumnak színolyan formulája és continentiája volt, mind közönségesen szokás juramentumnak lenni. Megnevezvén elsőbben ki-ki magát – az Isten és a boldogságos Szűz Mária és több szentek úgysegélyével – mondottuk a juramentumot.”

³⁴ Aj, azokban a nyugati, imperialista, kapitalista segítségekben nem sok köszönet volt. Persze Fodoréknak és a többi '56 utáni koncepció per vádlottjainak nem volt honnan tudniuk a jaltai paktumról, a Churchill-féle cetliról. Nem tudhatták, hogy a békeszerződő nagyhatalmak hosszú időkre leosztották egymásnak az érdekszférákat. A nyugati hatalmak „segítsége” elég egyértelműen kiderült a magyar forradalom és szabadságharc idején, naivság volt azt hinni, hogy beavatkoznak Sztálin homokozójában. Propaganda-szinten avatkoztak, nyomta a szöveget az Amerika Hangja, a Szabad Európa, a Londoni Rádió. Gyermekkorom ötvenes éveiben nagy hűhó volt a fölöttünk lebegtetett léghallonok ürügyén is, amelyek röpcédulákat szórtak, s rendszerellenes jelszavakkal biztatták a népet ellenállásra. Nem is ezek voltak az érdekesek, hanem a kipukkant és földre hullott léghallonok anyaga, a hártavékony nylon, amelynek szétcincált, nagy értékűnek tartott darabjaival eljött a Székelyföldre is a műanyag-korszak.

**Szőcs Ignác elleni vádemelési határozat
1957. december 19.**

Vád alá helyezési
RENDELET

Marosvásárhely, 1957. december 19.

Én, David Ioan, a Magyar Autonóm Tartomány Belügyi Igazgatósága bűnügyi osztályának nyomozója, elemezve a 245/1957. számú vizsgálati dosszié nevezett Szőcs Ignác törvénysértő tevékenységére vonatkozó dokumentumait [...]

MEGÁLLAPÍTOM:

A dossziében lévő anyagból kiderül, hogy nevezett Szőcs Ignác római katolikus pap több alkalommal, több személlyel az RNK népi demokratikus rendszeréről ellenséges jellegű beszélgetéseket folytatott, rágalmozva a jelenlegi kormány által hozott határozatokat és intézkedéseket. Ilyen körülmények között a demokratikus rendszerrel szembeni gyűlöletét nacionalista-soviniszta megnyilvánulásokkal igazolta. Egy ilyen alkalommal, 1956 márciusában az esztelneki kolostorban – ahol lakott – meglátogatta őt Fodor Pál csíkszeredai mérnök, amikor Fodor Pál Keresztes Sándor és Hajdú Géza római katolikus pappal az esztelneki kolostor egyik szobájában ellenségesen beszéltek az RNK népi demokratikus rendszeréről. Ezeken a beszélgetéseken részt vett Szőcs Ignác is, a jelenlévők mindannyian az RNK-ban lévő népi demokratikus rendszer megváltoztatását óhajtották.

Másnap Fodor Pál arra kérte Szőcs Ignácot, hogy kísérje el őt az esztelneki kolostortól az állomás felé vezető úton, hogy titkos kérdésekről beszélgesse nek, amivel Szőcs Ignác egyetértett. Fodor Pál ekkor beszélt Szőcs Ignácnak azokról a látogatásairól, amelyek során Gyulafehérváron felkereste Márton Áron püspököt, valamint a vele megtárgyalt felforgató kérdésekről, amelyek azokat az akciókat érintették, hogy az imperialista államok segítségével Erdély területét elszakítsák a román államtól, és Magyarországnak juttassák, ezzel a felforgató akcióval Szőcs Ignác egyetértett, elfogadva, hogy ő is részt vegyen ebben a bomlasztó akcióban. Szőcs Ignácot konkrétan azzal bízták meg, hogy a magyar nacionalista, soviniszta elemek köréből új tagokat toborozzon. Ugyancsak ekkor Szőcs Ignácot még azzal bízták meg, hogy amikor a jelenlegi államrend elleni akciókat elindítják, a cél elérése érdekében a magyar nacionalistákkal gyűléseket szervezzen.

Szőcs Ignác tudomásul vette Fodor Páltól, hogy a magyar nacionalisták felforgató tevékenységében Márton Áron római katolikus püspök a vezető. Szőcs Ignác mindennel egyetértett, biztosította Fodort, hogy a magyar nacionalisták felforgató akcióját illetően eleget tesz a megbízásainak.

A fentiek alapján, figyelembe véve az RNK Bpr. 248/1., 248/6., 248/7. és 248/8. szakaszának előírásait,

ELRENDELEM

nevezett Szőcs Ignác vád alá helyezését, az RNK Btk. 209. szakasza 1. pontja előírásaiba ütköző bűncselekmény elkövetéséért.

Szőcs Ignác vádlottnak mindezt a jelen rendelet aláírásával hozzák tudomására.

A jelen rendelet egyik másolatát, annak elkészülte után 24 órán belül, elküldik a vizsgálatot felvigyázó katonai ügyésznek.

A Magyar Autonóm Tartományban a Belügyminisztérium Tartományi Igazgatósága bűnügyi osztályának nyomozója:

David Ioan hadnagy s.k.

Tudomásul vettem a rendelet tartalmát ma, 1957. december 19-én
Szőcs Ignác s.k.

(ACNSAS, *Fond Penal*, nr. 108., 3. kötet, 13. p. [rektó/verzó]. Géppel írt, román nyelvű dokumentum.)

•

Szőcs Ignác kihallgatási jegyzőkönyve
1957. december 23.

KIHALLGATÁSI JEGYZŐKÖNYV

Szőcs Ignác vádlott, született 1898. november 22-én Csíkcsomortánban, György és Julianna fia, római katolikus pap, utolsó lakhelye Torda, Köztársaság tér 1. szám.

Marosvásárhely, 1957. december 23.

A kihallgatás 9 óra 15 perckor kezdődött, és 12 óra 30 perckor ért véget.

Kérdés: Az 1957. december 18-i jegyzőkönyvben azt nyilatkozta, hogy az előző jegyzőkönyveiben nem nyilatkozott őszintén, vagyis hazudott, de mostantól őszintén³⁵ fog nyilatkozni. Mutassa meg, hogy miért nem nyilatkozott őszintén a kihallgatás kezdetétől fogva!

Válasz: Én azért nem nyilatkoztam őszintén, amikor ki voltam hallgatva mint tanú, és a kihallgatásom kezdetén, mivel azt az utasítást kaptam Fodor Pál mérnöktől, hogy ne mondjam el senkinek sem a szervezet tervét – azokon a személyeken kívül, akiket beszerveztek ebbe az akcióba –, tehát legyen titoktartó, még abban az esetben is, ha kérdezve leszek. Ezenkívül pedig arra gondolva, hogy félre fogom tudni vezetni a kihallgatási szervezetet, azon igyekeztem, hogy eltitkoljam mindazt, amit a magyar nacionalista szubverzív szervezetről tudok, és így sikerülni fog mentesíteni magam a felelősség alól. Végül látva azt, hogy a hazugságaimat³⁶ leleplezték, és nem fogom tudni eltitkolni a cselekedeteimet, elhatároztam, hogy őszintén fogok nyilatkozni.

Kérdés: Az előző jegyzőkönyvben azt nyilatkozta, hogy a házfőnök szobájában az esztelneki zárda keretében állam- és rendszerellenes beszélgetést

³⁵ Dori bácsi valóban őszinte ember volt. Naivsága mellett ez volt a legfőbb jellemzője. Nem tudta képmutatóvá tenni, megváltoztatni a kihallgatási tortúra, a per, az ítélet sem. Derűs személyisége mindenrová végigkísérte. Beszéltem sok politikai elítélttel, volt börtön-, cellatársaival, akik vallották, hogy ő volt a megmentőjük, mert nem hagyta, hogy magukba roskadjanak, lemondjanak az életről, felvidámított mindenkit, állandóan dörömbölt a cellaajtón, hogy vigyék munkára, aminek lett is eredménye. Kiszabadulása után sem változott, nem lett zárkózott, megkeseredett. És természetesen továbbra is politizált. Erre a legbeszédesebb példa a sok közül az egyik anekdota, amelyet a családban is ismertünk, de a papság körében gyakran emlegették. A sztorit megtaláltam leírva is, fr. Bartalis János OFM *Halálraítélve* című memoárjában: „Az 1980-as évek közepén a mini kerület papsága egy autóban ment Tordáról Marosludasra, hogy Gere Béla bácsit köszöntse. Izidor atya a maga kilencven évével elől ült jobb felől, a sofőr mellett. Útközben azt mondja nekünk: »– Ti nem tudtok semmit, mert nem olvastok újságot, nem hallgattok rádiót, nem néztek tévét, nincs élettapasztalatotok!« Hosszú csend következik. Ismertük a szöveget, zsörtölődéseit. Nem haragudtunk miatta. Utána kényelmesen elhelyezkedik az ülésen. Cigarettára gyújt. Így törli meg a csendet: »– Úgy zavarják a Szabad Európa Rádiót, hogy nem tudom pontosan kivenni: Ki az a peresztrojka? Gorbacsovot tudom, de hogy ki az a peresztrojka...« Önkéntelenül kirobban belőlünk a kacagás, hahota. Izidor atya érzi, hogy elszólta magát, próbálja visszaszívni előbbi szavait, de már lehetetlen. A végén Izidor atya megnyugtatóra kisütjük: Izidor atya, Peresztrojka Gorbacsovnak a második felesége!”

³⁶ Hát azért irult-pirult, szerintem lelke mélyén nagyon restellhette magát ennek a szónak a kimondásakor.

folytattak Fodorral, Hajdúval és Keresztessel együtt. Ez alkalommal hogy került a házfőnök szobájába?

Válasz: 1957 márciusában, amikor Fodor látogatást tett az eszterneki zárdában, úgy estefelé járhatott az idő, amikor megtudtam valamelyik paptól, hogy Fodor ott van a zárdában, a házfőnök szobájában, melynek hallatára én is odamentem, anélkül, hogy hívtam volna valaki engem.

Kérdés: Ha magát nem hívta oda senki, akkor miért ment a házfőnök szobájába?

Válasz: Én azért mentem a házfőnök szobájába, mivel tudtam, hogy ott van Fodor, és találkozni akartam vele, tekintettel arra, hogy gyermekkori barátom.

Kérdés: Mondja el részletesen, hogy mit beszéltek maguk a házfőnök szobájában!

Válasz: Amint már nyilatkoztam, most sem tudok részletesen visszaemlékezni arra, hogy ki mit mondott ez alkalommal, még arra sem, amit én mondtam, ellenben arra visszaemlékszem, hogy én és a többi pap, akik ez alkalommal jelen voltunk a szobában, elsiránkoztuk a helyzetünket Fodor Pálnak, aki azt mondta nekünk, hogy nemsokára megváltozik, mivel Márton Áron katolikus püspök kikerült a börtönből, és a kezébe fogja venni a zárdában lévő katolikus papok sorsának elintézését, és vissza fognak kerülni a régi helyükre. Mindezt onnan tudja, mivel több ízben meglátogatta Márton Áront, akivel többek között erről is elbeszélgetett.

Tovább Fodor kiemelte a Márton Áron személyiségét többek között, és azt mondta, hogy Erdélyben Márton Áron kell legyen a katolikusok, valamint a magyar nacionalisták vezetője, ezzel mi, a jelenlévő papok egyetértettünk. Megjegyzem, hogy nem emlékszem vissza, hogy ki mit mondott ez alkalommal beszélgetés közben, ellenben azt tudom, hogy ellenségesen nyilvánultunk meg a jelenlegi rendszerrel szemben.

Ezen beszélgetés után én elmentem a házfőnök szobájából, mivel megszólalt a vacsorához hívó csengetés, a többiek pedig ott maradtak, és tovább folytatták a beszélgetést.

Kérdés: A többieknek nem volt kötelező ugyanakkor vacsorázni, mint magának?

Válasz: Hajdúnak és Keresztesnek nem volt kötelező egyszerre vacsorázni a többi papokkal, mivel ők voltak a zárdában a vezető személyek, és ők akkor vacsorázhattak, amikor akartak, ellenben a többi papnak kötelező volt csengetéskor vacsorázni.

Kérdés: Van tudomása arról, hogy a zárda vezetősége, vagyis Hajdú és Keresztes miről beszélgettek Fodor Pállal, miután maga kiment a szobából vacsorázni?

Válasz: Én nem kérdeztem meg őket, hogy miről beszélgettek, miután elmentem vacsorázni, és ők sem mondták meg, így hát nem tudom, hogy Fodor, Hajdú és Keresztes miről beszélgettek.

Miután a jelen jegyzőkönyvet elolvastam, és láttam, hogy szóról szóra megfelel az általam tett szóbeli nyilatkozatomnak, fenntartom és aláírom.

A kihallgató állambiztonsági tiszt:
David Ioan hadnagy s.k.

Vádlott:
Szőcs Ignác s.k.

(ACNSAS, *Fond Penal*, nr. 108., 2. kötet, 225–228. lap [rektó/verző]. Kézzel írt, magyar nyelvű dokumentum.)

•

Néha eljátszom a gondolattal, mi lett volna, ha még marad egy kis idő a szervezkedésre. Talán a Szoboszlai-csoporttal is összefonódik a Fodor-ügy, mint ahogyan vezettek is szálak arrafelé. Akkor a vád eljutott volna a hazaárulásig, amiért elég bőven osztogatták abban az időben a halálos ítéleteket. Akár Dori bácsi is közéjük kerülhetett volna. Olvasom a kivégzési jegyzőkönyveket, és végigfut hátamon a tyúktetű borzalom. Mutatóban álljon itt a családkhoz legközelebb álló, csíktaplocai Orbán Istváné.

Orbán István kivégzési jegyzőkönyve
1958. szeptember 1.

Ma, 1958. szeptember hónap 1-ső napján, 24 órakor mi, Mureşan Gavrilă, a Kolozsvári III. Hadtest hadbíróóságának katonai ügyésze, Jumătate Alexandru, a Kolozsvári III. Hadtest hadbíróósága főtitkárának segédletével, az Igazságügyi Minisztérium Katonai Törvényszéki Igazgatóságának 01110. számú, 1958. augusztus 26-i parancsa alapján ismertetik, hogy az RNK Nagynemzetgyűlésének Elnöksége visszautasította ORBÁN P. ISTVÁN (ŞTEFAN) halálraítélt kegyelmi kérvényét: Kiszálltunk a Belügyminisztérium Temesvári Igazgatóságához, hogy végrehajtsuk a Kolozsvári III. Hadtest hadbíróóságának 719. számú, végleges és végrehajtó erejű ítéletét.

Megérkezőn a temesvári börtönbe, ott találtuk:

Bodor századost, a börtön parancsnokát, Gornic Gheorghe, törvényszéki orvost, Schnellbach Martin alezredest, a Belügyminisztérium küldöttét, Stroie M. főhadnagyot, a kivégzőosztag parancsnokát.

A kivégzés előtt a halálraítéltet azonosították: anyakönyvi adatai megegyeznek a 719. számú, 1958. május 30-i, a Kolozsvári III. Hadtest hadbíróósága által hozott ítéletben közöltekkel: ORBÁN P. ISTVÁN (STEFAN), született 1900. augusztus 20-án Csíksomortánban, Csíkpálfalva község, Csíkszereda rajon, a Magyar Autonóm Tartományban, Péter (Petre) és Teréz (Terezia) fia, földműves, nő, öt gyermeke van, vagyona öt hektár föld, Csíkszeredában, Taploca utca 79. szám alatt lakik, a Magyar Autonóm Tartományban.

A fent nevezett halálraítéltet a kíséret Bodor százados, parancsnok felügyeletével a temesvári börtön kivégzőhelyére vezette.

A kivégzőhelyen az ítélet titkára felolvasta a halálos ítéletet, a kegyelmi kérvény és a fellebbezés visszautasításának rendelkezéseit.

Ezt követően a kivégzőosztag parancsnoka elrendelte a kivégzés megkezdését.

A halálraítéltet tűzfegyverrel, **háttal a kivégző osztagnak**, agyonlőtték.

A kivégzésre 1958. szeptember 1-jén 23 és 24 óra között került sor.

A kivégzés után a törvényszéki orvos megvizsgálta a holttestet, és megállapította az elítélt halálát.

[.....]

•

Az 1956 utáni romániai megtorlásokban Stefano Bottoni szerint 1957 és 1959 között 9959 elmarasztaló ítélet született. 45 személyt végeztek ki, 139 személy hunyt el a vattatások során, illetve a börtönbeli kínzások, szenvedések nyomán. A Szekuritáé szervei 1957 és 1959 között 430 „ellenforradalmi szervezetet” lepleztek le, göngyöltettek fel.

Egy másik adat szerint a Szekuritáé szervei 1950 és 1968 között Romániában 91 333 személyt tartóztattak le.

Pál Antal Sándor kutatásai a Magyar Autonóm Tartomány adatait is feltárták. Itt 1956 és 1965 között összesen 826 személyt állítottak hadbíróság elé. Közülük 620 magyar (az elítéltek 75,1%-a), 184 román (22,5%), 18 német (2,1%), 2 zsidó és 2 cigány (0,2%).

A ferences szerzeteseket általában utolsó szolgálati helyükön, abban a kolostorban temetik el, ahol bekövetkezik a haláluk. Ott voltunk a „vasmiséjén”, utána díszebéd. Valamiért türelmetlen volt, háromszor mondta el az asztali áldást. Ott volt Leonárd atya is, az akkori provinciális, ő volt a mise koncelebránsa. Aztán kiderült, hogy miért olyan nyugós. Páter Szőcs Izidor kérésére a rend vezetősége jóváhagyta utolsó kívánságát: „Édesanyámék mellé temessetek.” Oda is temettük. A csíksomlyói anyateplom temetőjébe. A sírkerezt, amelyre az ő nevét is felvésték, keletre, Csíkcsomortán felé néz.

Háta mögött, talán ötven méternyire van a Fodor-kert. A templom cintermében vannak eltemetve a Fodor család tagjai is. A temetővel szemközt kéklőn ragyognak a Hargita szentséges ormai. Árnyékukban jobbról ott látszik Szakállas Ábel Csíkcsicsója, egy kicsivel fennebb Madéfalva, balra pedig Csík-szék hajdani székhelye, Csíksomlyó, a város, Nagy Imre Csíkzsögödjé, Nagy István Csíkminsztentje. Béke van. De a föld alatt, azt hiszem, tovább folynak a titkos összeesküvések, a felforgató tevékenységek arról, hogy hazát nem árulunk el, ezt a kis hazát pláne soha, semmi áron.

Síkpasztika, 2015

